

Styrende dokument	Prosess: Føre tilsyn	Retningslinje
Utarbeidet av: hevik m.fl.		Utgave: 11
Sist endret: 04.03.26	Prosesseier: Inge Erlend Nesset	Elements saksnr: 2026/65770

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Retningslinje

Etableringssøknader: saksbehandling i tilsynet

Retningslinje til behandling av søknader etter forskrift 17. juni 2008 nr. 823 om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg, zoobutikker m.m.

Denne retningslinjen er ikke oppdatert i tråd med dagens regelverk for fiskehelse ettersom etableringsforskriften (forskrift 17. juni 2008 nr. 823) ikke lenger er hjemlet i matloven, med unntak for Svalbard.

Regelverksgrunnlaget for vurdering av fiskehelse ved etablering og godkjenning av akvakulturanlegg følger nå av annet, gjeldende regelverk.

Retningslinjen er fortsatt aktuell med hensyn til gjeldende bestemmelser om fiskevelferd og vil derfor fortsatt være tilgjengelig som veiledningsmaterieell i påvente av nye og helhetlige regelveiledere når ny dyrevelferdsforskrift er på plass.

Ved behandling av etablering og godkjenning av akvakulturlokaliteter skal vurderinger knyttet til fiskehelse og smitte nå baseres på følgende regelverk:

- **Matloven** (lov 19. desember 2003 nr. 124) § 23.
- **Dyrehelseforskriften** (forskrift 6. april 2022 nr. 631) § 4, jf. forordning (EU) 2016/429 art. 181 nr. 1 og 183.
- **Akvabiosikkerhetsforskriften** (forskrift 5. april 2022 nr. 624) §§ 6 og 7, jf. forordning (EU) 2020/691 artiklene 5–7 og vedlegg I del 1 og 2.
- **Forskrift om beskyttelse av laksebestander** (forskrift 22. juni 2009 nr. 961) §§ 4 og 6.
- **Naturmangfoldloven** (lov 19. juni 2009 nr. 100) §§ 8–12.

Vurdering av smittehensyn, biosikkerhet og påvirkning på ville bestander skal derfor gjøres etter dette regelverket.

Retningslinjen kan fortsatt benyttes der den samsvarer med gjeldende regler for fiskevelferd og øvrige driftsmessige forhold, men må leses med forbehold når det gjelder fiskehelse frem til nytt veiledningsmaterieell foreligger.

Innhold

1. Formål	4
2. Virkeområde.....	4
3. Henvisning til forskrifter	4
4. Generelt om behandling av søknader etter etableringsforskriften	4
4.1 Forvaltningsmessig korrekt saksbehandling i Mattilsynet	4
4.2 Veileder til søker.....	6
4.3 Krav til dokumentasjon i søknad om etablering eller utvidelse.....	7
4.4 Bruk av vilkår i vedtak om etablering eller utvidelse	7
4.5 Produksjonsomfang	8
4.6 Vurdering av beredskapsplan og internkontrollsystem som følger søknaden	9
5. Nærmere om hensyn til dyrevelferd	13
5.1 Generelle forhold	13
5.2 Vurdering av strømmålinger	13
5.3 Oksygen	15
5.4 Vurdering av omkringliggende geografi.....	17
5.5 Vurdering av bunnforhold og bunntopografi	17
5.6 Sjøtemperatur.....	17
5.7 Landbaserte akvakulturanlegg (med og uten bruk av sjøvann)	18
6. Nærmere om hensyn til dyrehelse og smitte	19
6.1 Generelle forhold	19
6.2 Sjøbaserte matfiskanlegg for laks, ørret og regnbueørret (laksefisk) – anbefalte minsteavstander	21
6.3 Sjøbaserte matfiskanlegg for marine arter – anbefalte minsteavstander	22
6.4 Sjøbaserte matfiskanlegg større enn 3600 tonn MTB (alle arter)	22
6.5 Lukkede matfiskanlegg i sjø og sjøvannsbaserte matfiskanlegg på land (alle arter) – anbefalte minsteavstander	23
6.6 Sjøanlegg med stamfisk (fisk av anadrome arter) – anbefalte minsteavstander	23
6.7 Landbaserte stamfisk- og yngel/settefiskanlegg (alle arter) – anbefalte minsteavstander	23
6.8 Stamfiskanlegg, "settefiskanlegg", påvekstanlegg og yngelanlegg for marine arter i sjø – anbefalte minsteavstander	24
6.9 Anlegg med laksefisk i nærheten av en produksjonsområdegrense	24
6.10 Skjellanlegg	25
6.11 Slaktermerder	25
6.12 Innlandsoppdrett i ferskvann	25
6.13 Andre typer anlegg.....	26
6.14 Akvakulturanlegg innenfor nasjonale laksefjorder og nasjonale laksevassdrag	27
6.15 Vurdering av etablering av utviklingstillatelser	28
7. Endring og tilbaketrekking av godkjenning	28

8. Forhold av betydning for mattrygghet	29
Referanser	29
Litteratur det er henvist til i retningslinjene:	30
Endringer	30

1. Formål

Denne retningslinjen har som formål å skape en enhetlig praksis for Mattilsynets behandling av søknad om godkjenning av etablering eller utvidelse av akvakulturanlegg i samsvar med forskrift 17. juni 2008 nr. 823 om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg mv (etableringsforskriften).

2. Virkeområde

Retningslinjen gjelder for den saksbehandling som skal gjøres av Mattilsynet når det søkes om etablering eller utvidelse av et akvakulturanlegg. Retningslinjen anviser de smitte- og velferdsmessige vurderinger som skal gjøres i forbindelse med behandling av slike søknader.

Forskrift om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg mv har som formål å fremme god helse hos akvatiske dyr og ivareta god velferd hos fisk og tiftokreps. Det er retningslinjer til vurderinger for å fremme disse formål som omtales i det følgende. Retningslinjen inneholder imidlertid ikke nærmere anvisning for vurderinger som går på velferd hos tiftokreps utover det forskriften gir av krav.

Retningslinjen omhandler ikke krav som stilles for å sikre trygg mat. For denne vurderingen vises det til gjeldende næringsmiddelregelverk og eventuelle tilhørende støttedokumenter. Se imidlertid punkt 8 som kort omtaler forholdet til regelverket for mattrygghet.

3. Henvisning til forskrifter

Retningslinjene henviser til aktuelle, gjeldende lover og forskrifter og gjengir dem med kortnavn i teksten. Alle lover og forskrifter som nevnes, er referert ved fullt navn og dato under referanser til slutt i dokumentet.

4. Generelt om behandling av søknader etter etableringsforskriften

4.1 Forvaltningsmessig korrekt saksbehandling i Mattilsynet

Forskriften hjemler vedtak og angir hva som er korrekt vurderingstema

Denne retningslinjen anviser korrekt saksbehandling og gir støtte til de vurderinger som skal gjøres ved behandling av søknader om etablering eller utvidelse av akvakulturanlegg og akvakulturområde for bløtdyr. Vurderingen leder frem til konklusjon og vedtak. Ethvert vedtak skal fattes og begrunnes i samsvar med krav i forskriften. Det er ikke nok å vise til anvisninger i denne retningslinjen for å begrunne et avslag. Det er **forskriftens krav som søker skal oppfylle** og et avslag må vise hvilket krav i forskriften søknaden ikke tilfredsstiller. Formulering av vedtaket skal, dersom det helt eller delvis avslås, derfor vise til aktuelt vurderingstema i forskriftens § 7.

Godkjenning gis som enkeltvedtak

Godkjenning som omsøkt eller avslag gis ved enkeltvedtak, stiles og sendes til søker. Mattilsynets vedtak til søker sendes deretter ved kopi til koordinerende myndighet i akvakultursøknader. Vedtaket skal inneholde informasjon om klagerett og klagefrist i samsvar med forvaltningsloven, samt presisere at godkjenning først kan tre i kraft hvis og når koordinerende myndighet for

akvakultursøknader har gitt tillatelse.

Er det mulig å forhåndsvurdere om lokaliteten er god nok?

Når det søkes om etablering av akvakulturanlegg på en ny lokalitet kan det være vanskelig med bakgrunn i en forhåndsvurdering å avgjøre om lokaliteten vil være egnet til å fylle gjeldende krav til fiskens levemiljø mht. helse og velferd. De fleste søknader som fremmes vil innebære usikkerhet med tanke på hvor gode forhold akvakulturdyrene tilbys i praksis. Denne usikkerheten er imidlertid ikke til hinder for at søknad om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg underlegges en hensiktsmessig og forsvarlig behandling fra Mattilsynets side.

Dokumentasjonen som kreves av søker, sammen med de vurderinger tilsynet skal foreta, skal være tilstrekkelig. Tilsynets vurderinger skal gjøres i samsvar med forskriften og de anvisninger for saksbehandling som gis i denne retningslinje og andre mer generelle retningslinjer for saksbehandling som gjelder i Mattilsynet. Det er viktig at tilstrekkelig dokumentasjon følger søknaden. Et anlegg i drift skal kunne fylle gjeldende krav til forsvarlig drift i samsvar med dagens tilgjengelige kunnskap. En søknad om godkjenning skal derfor inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere om godkjenning til drift kan gis.

Avvisning eller avslag?

Saken *avvises* når grunnlaget for å behandle saken ikke er tilfredsstillende, typisk fordi det mangler påkrevd dokumentasjon. Saken blir ikke realitetsbehandlet. Før man fatter et formelt avvisningsvedtak skal vi normalt ha etterspurt nødvendig dokumentasjon. Husk at det også er klagerett på avvisningsvedtak.

Søknaden *avslås* når vi har grunnlag for å realitetsbehandle søknaden, men vi finner at søker ikke fyller vilkårene for å få godkjenningen.

Delvis godkjenning

Dersom tilsynet vurderer det slik at krav til forsvarlig drift med den mengde fisk som er omsøkt ikke vil være mulig å oppfylle, avslås søknaden. Det er normalt ikke hensiktsmessig saksbehandling å gi godkjenning til deler av omsøkt mengde. Tilsynet skal vurdere søknaden slik den legges frem av søker. Søker kan gis mulighet til å endre søknad.

Se imidlertid punkt som omhandler store anlegg. Søknad om etablering av større anlegg enn 3600 tonn fisk, kan godkjennes under forutsetning av at driften vises seg å være forsvarlig med en mindre mengde fisk i én produksjonssyklus før godkjenning for omsøkt mengde fisk iverksettes i neste trinn, se punkt 6.4. En slik godkjenning er en delvis godkjenning i en produksjonssyklus, men går til full godkjenning etter den tid dersom driften er forsvarlig med omsøkt mengde. Denne «trinnvise» form for godkjenning kan være hensiktsmessig når det søkes om godkjenning av anlegg større enn 3600 tonn.

Søknad om utvidelse

Ved behandling av søknad om utvidelse bør det legges vekt på om driften på lokaliteten, med den mengde fisk som så langt har vært tillatt, har vært forsvarlig. Særlig varsling om høy dødelighet, varsling ved mistanke om smittsom sykdom og gjennomføring av helsekontroll, jfr. matloven § 6 og akvakulturdriftsforskriften vil være av interesse i vurderingen. Status for kontroll og bekjempelse av lakselus kan nevnes særskilt og vektlegges. Forsvarlighetsvurderingen knyttes til de forhold som listes i etableringsforskriftens § 7.

Andre myndigheters ansvar

Flere myndigheter er involvert i behandling av søknad om akvakulturtillatelse, og de ulike myndighetene har ansvar innenfor ulike lover. Mattilsynet skal ikke sette krav eller vilkår om dokumentasjon av forhold som ligger innenfor andre myndigheters ansvarsområder, det skal overlates til vedkommende myndighet. Slike opplysninger kan imidlertid, når de foreligger, benyttes for å vurdere forhold som ligger inn under Mattilsynets ansvarsområde som for eksempel levemiljø (se for øvrig nærmere om MOM-undersøkelser under punkt 5.5.)

Naturmangfoldloven

Lovens formål er bærekraftig bruk og vern av naturen. Naturen skal gi grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden. Bærekraftig bruk skal også ivaretas gjennom offentlige myndigheters vedtak

Loven slår fast generelle prinsipper som er retningslinjer for vår saksbehandling. Våre vedtak må synliggjøre hvordan prinsippene er vurdert og vektlagt på en slik måte at det er reelt og etterprøvbart. Det er ikke tilstrekkelig at prinsippene beskrives og kvitteres ut som vurdert. Det vil spesielt være (negative) miljømessige effekter av lakselus som må vurderes i etableringssakene.

Prinsippene skal legges til grunn som retningslinjer ved skjønnsutøvingen, jfr. § 7. Prinsippene fremkommer av lovens §§ 8 – 12. Et grunnleggende krav er at alle beslutninger skal bygge på kunnskap om naturmangfoldet og hvordan et planlagt tiltak påvirker naturmangfoldet. Det skal gjøres en vurdering av den samlede belastningen som naturmangfoldet blir, eller vil bli, utsatt for. Vet man lite om virkningene av tiltaket, skal føre-var-prinsippet tillegges stor vekt i saken.

Godkjenningsvedtak

Godkjenning av søknad om etablering eller utvidelse av akvakulturanlegg, skal inneholde en synliggjøring av hvordan vi vurderer og vektlegger det som det søkes om, opp mot prinsippene i naturmangfoldloven.

Vedtak om avslag

Slike beslutninger endrer ikke bruken av naturen eller medfører inngrep. Da kan vi kort nevne at beslutningen ikke medfører endring av naturtilstanden og at det ikke er behov for vurdering av betydning for naturmangfoldet. Når lus eller andre miljøpåvirkninger utgjør en del av begrunnelsen for avslaget, skal det likevel vises til kravene i naturmangfoldloven. Avslag begrunnet i smitte- eller miljøhensyn gis mer tyngde og tydeliggjøring når vurderinger etter naturmangfoldloven legges til grunn for vedtaket.

Naturmangfoldloven er ikke hjemmel for våre vedtak

Vedtak som vi fatter etter søknad om etablering, utvidelse eller annen vesentlig endring skal være hjemlet i matlov og/eller dyrevelferdslov. Både innvilgelse av søknad og avslag skal imidlertid ha med naturmangfoldloven i begrunnelsen, slik som redegjort for over, og loven skal listes opp som del av det lovmessige grunnlaget for vår saksbehandling.

Veiledning til naturmangfoldloven fra miljøverndepartementet finnes her:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/naturmangfoldloven-kapittel-ii/id670577/>

Retningslinjer for vurdering av betydningen av søknader om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg for ville bestander, gis i punkt 6.1.

Best tilgjengelig kunnskap

Kunnskapsgrunnlaget for denne retningslinjen er under stadig utvikling, og Mattilsynet skal for sin saksbehandling legge til grunn den til enhver tid best tilgjengelige kunnskap. Sist oppdaterte versjon av retningslinjen finnes i Mattilsynets elektroniske kvalitetssystem.

4.2 Veileder til søker

Merk at myndighetene som vurderer lokalitetssøknader gir felles veiledning til søker. Veilederen finnes på Fiskeridirektoratet sine hjemmesider <http://www.fiskeridir.no/akvakultur/skjema/veiledning-med-mer>.

Saksbehandler av etableringsøknader i Mattilsynet skal være kjent med hva som står i veiledningen, det er de opplysningene søker forholder seg til.

4.3 Krav til dokumentasjon i søknad om etablering eller utvidelse

Etableringsforskriftens § 6 setter krav til hva en søknad skal inneholde. Søknaden skal inneholde de opplysninger som er nødvendige for å vurdere om godkjenning kan gis, og hvilke vilkår som eventuelt skal stilles. Søknaden skal minst inneholde opplysningene som fremkommer i opplistingen i bestemmelsen. Mangler noen av opplysningene som kreves etter § 6, beredskapsplan som tilfredsstiller kravene i regelverket for eksempel, skal det etterspørres, og behandling først ta til når korrekt og fullstendig dokumentasjon foreligger. En søknad skal ikke tas til behandling før den inneholder minst de opplysninger som listes fra a til og med g. Dersom ytterligere opplysninger anses nødvendige for å kunne vurdere de hensyn Mattilsynet ved slike søknader er satt til å vurdere, skal søknaden ikke behandles før slike opplysninger foreligger.

Søker må kunne synliggjøre hvordan regelverkskrav skal oppfylles i praksis ved ønsket lokalisering. Med den produksjonsform, driftsform og med det omfang som det søkes om. Innebærer søknaden en risiko i forhold til kjente helse- smitte eller velferdsaspekter, må søker gjennom dokumentasjon synliggjøre hvordan en slik risiko tenkes møtt ved anlegget. Konklusjonen i vår søknadsbehandling avhenger av om vi vurderer det slik at løsningen søker presenterer utgjør forsvarlig drift.

Nærmere om krav til beredskapsplan som skal legges ved søknad

I § 6 e) er det stilt krav om at søknaden skal inneholde «*Beredskapsplan, herunder plan for smittehygieniske og velferdsmessige tiltak for å hindre og håndtere utbrudd av smittsom sykdom, massedød og andre kritiske situasjoner.*». Se også krav til beredskapsplan i akvakulturdriftsforskriften § 7 andre og tredje ledd.

Beredskapsplanen skal både ivareta smittehygieniske og velferdsmessige hensyn. For at Mattilsynet skal kunne ta stilling til om planen kan ivareta nødvendige hensyn til smittehygiene og velferd, må den vise når, hvordan og hvor raskt anlegget og produksjonsenheter kan og skal tømmes. Det skal også vurderes om beredskapsplanen må inneholde skriftlige avtaler med brønnbåtselskap eller andre.

Se punkt 4.6 for nærmere veiledning om hvordan beredskapsplaner vurderes ved søknader om nyetablering og utvidelser.

Nærmere om krav til internkontrollsystem (IK-Akvakultur) som skal legges ved søknad

Etableringsforskriften § 6 f) stiller krav om at søknaden skal inneholde et «*Internkontrollsystem som sannsynliggjør at krav til smittehygienisk og velferdsmessig forsvarlig drift, herunder risikobasert helsekontroll, opprettholdelse av god vannkvalitet og journalføring, kan etterleves.*». Opplistingen etter herunder er ikke uttømmende.

Internkontrollsystemet må inneholde en kartlegging av de mest fremtredende farene på anlegget (kartlegging av risiko), planer for risikoreduserende og forebyggende tiltak, og rutiner for å avdekke og rette regelbrudd. Se punkt 4.6 for nærmere veiledning om hvordan internkontrollsystemet vurderes ved søknader om nyetablering og utvidelser.

Hvilke deler av internkontroll som vi må vurdere, er avhengig av forholdene som beskrives under punkt 4.6. Dersom de aktuelle temaene ikke er lagt ved søknaden, må vi be om å få de tilsendt.

Nærmere om driftsform

Dersom opplysningene om driftsform i søknaden tilsier at fremtidig driftsplan ikke vil kunne godkjennes (og etableringssøknad dermed avslås med bakgrunn i driftsform), bør søker orienteres om dette og gis en mulighet til å endre søknad med hensyn til planer om driftsform før søknadsbehandling starter igjen.

4.4 Bruk av vilkår i vedtak om etablering eller utvidelse

I samsvar med etableringsforskriftens § 7 sjette ledd kan det stilles vilkår til en godkjenning som gis. Et vilkår er en betingelse for at godkjenning gis. Vilkår skal være saklige og forholdsmessige. Det vil si at de skal handle om å oppfylle de formål som forskriften setter og skal ikke være uforholdsmessig tyngende sett i forhold til det som skal oppnås med bestemmelsene.

Det er unødvendig å stille som vilkår for godkjenning at krav som er formulert i regelverket oppfylles. Ethvert anlegg i drift skal være i overensstemmelse med de krav som fremkommer i lover og forskrifter.

Det er følgelig ikke nødvendig å stille vilkår om at forsvarlig helse-, smitte og velferdsforhold skal eksistere i anlegget når det kommer i drift. Dette kravet er allerede formulert i akvakulturdriftsforskriftens § 5. Korrekt fremgangsmåte ved saksbehandling er å la søker gjennom dokumentasjonen som følger etableringssøknaden vise oss at eventuelle risikomomenter er identifisert og håndtert på en måte vi mener tilfredsstillende krav til forsvarlig drift.

Det er anleggseier som skal identifisere og håndtere eventuell risiko. Mattilsynet skal ikke ta ansvar for å finne løsningen på problemet ved å stille vilkår. I tillegg kan utvikling gi nye og bedre løsninger. Da er det viktig at virksomheten har handlingsrom til å ta disse i bruk, uten å måtte gå veien om omgjøring av vilkår. Enten vurderer vi søknaden til å innebære en løsning på kjente risikoer som etter vår vurdering er tilfredsstillende, noen ganger etter ny kontakt med søker, eller så må søknaden avslås.

Er vi i tvil om effektene av de tiltak søker vil sette inn for å løse utfordringene, men konkluderer med at godkjenning likevel kan gis, kan vi informere søker om vårt syn i vedtaket. Slik informasjon gir forutsigbarhet og veiledning for søker. Søker er dermed forberedt på at vi vil føre tilsyn med risikomomentene vi ser. I ytterste konsekvens kan tilbaketrekking av godkjenning bli resultatet.

Nærmere om enkelte type vilkår

Søkes det om stort produksjonsomfang (over 3600 tonn MTB, se punkt 6.4) og vi er i tvil om lokaliteten vil egne seg for en så stor produksjon, kan det være hensiktsmessig og forsvarlig saksbehandling å gi godkjenning på vilkår av at regelverksoppfyllelse på konkrete punkt kan dokumenteres gjennom en produksjonssyklus. Vedtaket stiller i et slikt tilfelle som vilkår for at godkjenningen blir permanent, at det ved utløpet av tidsperioden er synliggjort i praksis at kravene i driftsforskriften er tilfredsstillt.

Merk at det innenfor nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder (se punkt 6.14) ikke er tillatt å ta inn fisk til akvakulturanlegg for produksjon av settefisk eller kultiveringsfisk av anadrome arter uten særskilt tillatelse fra Mattilsynet, jf. forskrift om beskyttelse av laksebestander § 9. Ved etablering eller utvidelse av settefiskanlegg innenfor nasjonale laksefjorder er det derfor aktuelt å stille særskilte vilkår om hvor fisk kan tas inn fra.

4.5 Produksjonsomfang

Settefiskanlegg

For moderne settefiskanlegg vil det ofte være vanskelig å definere en grense for akseptabelt produksjonsomfang før anlegget kommer i drift. Det legges derfor vekt på å vurdere om søknaden og medfølgende dokumentasjon sannsynliggjør at kravene til vannkvalitet i akvakulturdriftsforskriftens §§ 22, 23 og 24 kan oppfylles, jfr. også Mattilsynets utkast til retningslinjer til akvakulturdriftsforskriften for veiledning til hvordan kravene i §§ 22, 23 og 24 skal forstås. Det er søker som via sin dokumentasjon må synliggjøre hvordan eventuelle risikofaktorer som særlig kan oppstå ved store mengder fisk tenkes møtt. Etterspør en slik synliggjøring før saksbehandling starter, dersom det mangler i dokumentasjonen.

Matfisk- og stamfiskanlegg

Produksjonsomfanget for matfisk og stamfiskanlegg i sjø er regulert gjennom maksimalt tillatt biomasse (MTB).

Smittemessige hensyn ved søknad om etablering eller utvidelse blir i stor grad ivarettatt gjennom vurdering av strømforhold og avstand til annen akvakulturrelatert virksomhet, og hensynet til fiskevelferd blir først og fremst ivarettatt gjennom vurdering av levemiljø jfr. punkt

Det koordinerende ansvaret for fastsettelse av lokalitetens maksimale tillatte biomasse (MTB) ligger under Fiskeridirektoratet. Mattilsynet erfarer at det avhengig av teknologiske løsninger, anleggets lokalisering og rutiner vil kunne være vanskelig og i noen tilfeller umulig å overholde krav som settes til helse og velferd hvis produksjonsomfanget i et anlegg blir for stort. For større anlegg (over 3600 tonn MTB) kan det være aktuelt å kreve dokumentasjon på fiskehelse- og velferdsmessig forsvarlig drift i et produksjonsomfang opp mot 3600 tonn MTB i minst en produksjonssyklus før utvidelse til større anlegg iverksettes. Det må altså synliggjøres at teknologi og driftsform som er valgt kan beherskes i praksis.

Det kan også for mindre anlegg forekomme søknader som innebærer en risiko for at drift ikke vil kunne tilfredsstille krav til forsvarlig drift, et eksempel kan være vannkvaliteten. Som nevnt er det opp til søker å vise hvordan dette tenkes møtt i praksis.

Tilbaketrekking helt eller delvis (reduksjon av produksjonsomfang) etter § 8 kan være aktuelt dersom det etter en eller flere produksjonssykluser er dokumentert drift som ikke oppfyller kravene i regelverket, se punkt 7 om endring og tilbaketrekking.

Unntaksvis kan Mattilsynet gjennom sin saksbehandling av etablerings søknader sette en øvre grense som innebærer lavere mengde fisk enn omsøkt. I et slikt tilfelle har vi i realiteten gitt delvis avslag på søknaden, og vi må være nøye med å begrunne vedtaket og opplyse om klagerett. En slik konklusjon kan komme etter en dialog med søker, der begge parter ser at forsvarlig drift kun kan skje med redusert mengde fisk.

Anleggets tåleevne ut fra miljøhensyn (utslipp og eventuell forurensning) blir vurdert av fiskeri- og miljømyndighetene (jfr. punktet om bunnmiljø).

4.6 Vurdering av beredskapsplan og internkontrollsystem som følger søknaden

Kravene i § 7 fjerde ledd innebærer at Mattilsynet skal vurdere virksomhetens internkontroll, inkludert beredskapsplaner, når vi behandler søknader om nyetablering eller utvidelse av eksisterende anlegg. Det er ikke Mattilsynets rolle å godkjenne virksomhetens internkontrollsystem, men innholdet i systemet bidrar til å sannsynliggjøre om virksomheten vil oppfylle driftskravene i regelverket. Det skal *«foreligge et internkontrollsystem som sannsynliggjør at krav til smittehygienisk og velferdsmessig forsvarlig drift, ... kan etterleves»*. Mer enn 50% sannsynlighetsovervekt er tilstrekkelig.

I etableringsforskriften er det krav om at hvert enkelt akvakulturanlegg skal være godkjent av Mattilsynet. I vår saksbehandling er det relevant informasjon om forholdene ved det enkelte anlegget som vurderes. Virksomheten som søker godkjenning kan også ha drift på andre godkjente anlegg i det samme området, hvor søkeren bruker det samme internkontrollsystemet. Da kan erfaringer fra vårt tilsyn med andre anlegg søkeren driver i det samme området, være relevant informasjon som tillegges vekt i vår saksbehandling.

Vurdering av internkontrollsystemet når vi har erfaring fra tilsyn med anlegg i drift

Når det er søkt om utvidelse av et eksisterende anlegg, legger vi vekt på erfaringer fra de siste års tilsyn med det aktuelle anlegget. Dersom denne erfaring tilsier at søkeren har et internkontrollsystem som sannsynliggjør at krav til smittehygienisk og velferdsmessig forsvarlig drift kan etterleves, gjør vi ikke ytterligere vurderinger av internkontrollen ved behandlingen av søknaden. Dette vil være når:

- Det ikke har vært vesentlige overskridelser av grenser for lakselus (hvis relevant for anlegget)
- Dødeligheten har vært lav / normal, og uten gjentatte hendelser med akutt dødelighet
- Det ikke har vært hendelser som har avdekket manglende beredskapskapasitet
- Vi ikke har avdekket andre vesentlige brudd på regelverket

Ved nyetablering har vi ikke erfaring fra drift på det konkrete anlegget. Vi kan likevel legge vekt på erfaringer fra tilsyn med andre anlegg som virksomheten har i det samme området. Dersom de fire punktene ovenfor er oppfylt i andre anlegg, gjør vi ikke ytterligere vurderinger av internkontrollen ved behandlingen av søknaden.

Ved søknader om utvidelser kan det også være relevant å legge vekt på erfaringer fra tilsyn med andre anlegg som virksomheten har i det samme området.

Vi gjør nærmere vurderinger av virksomhetens internkontroll dersom en eller flere av punktene ovenfor tilsier at virksomheten ikke har et internkontrollsystem som sannsynliggjør at krav til smittehygienisk og velferdsmessig forsvarlig drift kan etterleves. Det er ikke nødvendig å vurdere hele internkontrollsystemet, men vi vurderer de delene av internkontrollsystemet som er relevant for det punktet som ikke er tilfredsstillende. Hvis for eksempel bare er påvist overskridelser av lakselusgrensen, er det tilstrekkelig å vurdere virksomhetens internkontroll knyttet til lakselus.

Vi identifiserer de mest fremtredende farene for regelverksbrudd. Hjelp til vurderingen finnes i [forskrift om internkontroll](#) § 5 e og f, jf. siste ledd. Siste ledd fastslår at

«Internkontrollen skal dokumenteres i den form og i det omfang som er nødvendig på bakgrunn av virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse. (...)

Skriftlig dokumentasjon etter denne forskrift skal minst omfatte forhold som nevnt i § 5 annet ledd bokstav c til g.»

Ikke alle beslutninger og vurderinger en virksomhet gjør rundt risiko for regelbrudd, trenger å være skriftlige. Skriftlig dokumentasjon knyttet til de største risikoene for regelbrudd på en lokalitet, er imidlertid i kjernen av kravet til dokumentasjon og skriftlighet. Vi gjennomfører følgende fire-steps vurdering av virksomhetens internkontroll, knyttet til hver enkelt av de sentrale farene som er identifisert:

- Er risikoen kartlagt i IK-en?
- Fremgår det av IK-en at risikoreduserende og forebyggende tiltak er satt i verk basert på risikokartleggingen?
- Inneholder IK-en rutiner for å avdekke (oppdage) regelbrudd?
- Inneholder IK-en rutiner for å rette opp regelbrudd?

Konkretisering av hvordan internkontrollen skal vurderes publiseres fortløpende i Avgjørelsesregisteret (tilgjengelig via <http://sharepoint/prosjekter/tjn/Lists/Klagesaker/Fisk%20og%20akvakultur.aspx>).

Eksempel på vurderinger av internkontrollen ved vesentlige overskridelser av grenser for lakselus

For luseoverskridelser er kravene til internkontroll konkretisert i flere vedtak om midlertidig biomassereduksjon. Et eksempel er vedtak fattet 11.11.2015 i klagesak med saksnummer 2015/3285. Internkontrollen kan være mangelfull selv om luseoverskridelsene ikke er så alvorlige som ved midlertidig biomassereduksjon. Vi gjør likevel de samme prinsipielle vurderingene som ved midlertidig biomassereduksjon. Vedtak fattet 7.12.2017 (saksnummer 2017/21610) og vedtak fattet 13.9.2018 (saksnummer 2017/177748) er eksempler på avslag på utvidelse av lokaliteter. Avslagene er bl.a. begrunnet med mangler i internkontrollen bl.a. med hensyn til lakselus.

For å oppfylle kravene til internkontroll, må søker da ha:

- Kartlagt farer for brudd på luseregelverket (bokstav e før komma). Åpenbare farer er bl.a. mye lus. Som ledd i farekartleggingen skal risikoen for overtredelser av luseregelverket (herunder den absolutte lusegrensen) vurderes. Risikoen vurderes ut fra sannsynlighet for og konsekvens av overtredelse.

- Lagt planer for å redusere risikoen for overskridelse av lusegrensen (redusere risikoen for at faren skal inntre, jf. bokstav e etter komma), og satt i verk tiltak for å forebygge overtredelse av lusegrensen.
Bruk av rensefisk vil som regel ikke være tilstrekkelig forebygging når kontrollen med lakselus ikke har vært god. Planen må synliggjøre hva virksomheten skal gjøre når faren for luseoverskridelse inntre. At tiltak som utslakting ikke fremgår av planen, utgjør et brudd på internkontrollforskriften § 5 bokstav e etter komma. Et relevant tiltak for å forebygge er også hvordan størrelsen på utsett av fisk vurderes, sett opp mot luseutfordringene og tilgjengelige midler for forebygging og retting når produksjonen er i gang.
- Ha rutiner for å avdekke faren for overskridelse av lusegrensen, jf. rutiner for lusetelling
- Ha rutiner for å rette opp overskridelse av lusegrensen.
Rutiner for å rette opp i overskridelser av lusegrensen vil typisk omfatte avlusning, utslakting og destruksjon. Manglende rutiner for utslakting og destruksjon henger sammen med manglende beredskap, se eget punkt om dette senere.

Eksempel på vurderinger av internkontrollen ved høy dødelighet / gjentatte hendelser med akutt dødelighet

Det kan være mange årsaker til at det er høy dødelighet i et akvakulturanlegg. I regelverket er det ingen absolutt grense for dødelighet som det er for lakselus. Høy dødelighet trenger ikke bety at det foreligger et regelverksbrudd. Gjentatte episoder med akutt dødelighet og forøket dødelighet over lengre tid, tyder imidlertid på virksomheten ikke har en internkontroll som fungerer godt nok. Virksomheten har ikke et internkontrollsystem som sannsynliggjør at krav til smittehygienisk og velferdsmessig forsvarlig drift kan etterleves dersom forøket dødelighet ikke er fulgt opp med kartlegging av risiko, planer for risikoreduserende og forebyggende tiltak, og rutiner for å avdekke og rette opp regelbrudd.

Når vi behandler søknader hvor erfaringer fra tilsyn har avdekket høy dødelighet, eller gjentatt hendelser med akutt dødelighet, gjør vi en konkret vurdering av de alvorligste tilfellene. Vi identifiserer de mest fremtredende farene for regelverksbrudd som kan være årsaken til dødeligheten. Her er det flere bestemmelser i akvakulturdriftsforskriften som kan være relevante. De mest sentrale farene er gjerne:

- dårlig velferd ved lusebehandling, og dermed brudd på bestemmelsene i dyrevelferdsloven og akvakulturdriftsforskriften som omhandler dette
- smittsom sykdom kan introduseres til, utvikles i eller spres fra akvakulturanlegget, i strid med matloven § 19
- dårlig velferd ved bruk av nye metoder for oppdrett

Vedtak fattet 7.12.2017 i klagesak (saksnummer 2017/21610)) er et eksempel på vurdering av internkontrollen bl.a. med hensyn til dårlig velferd i forbindelse med lusebehandling og at det oppstår fare for introduksjon, utvikling eller spredning av smittsom sykdom i forbindelse med lusebehandling.

Vedtak fattet 10.1.2017 i klagesak (saksnummer 2015/226414) er et eksempel på vurdering av internkontrollen knyttet til forøket dødelighet, utsett i anlegg med klinisk sykdomsutbrudd og ved lave/fallende temperaturer og unnlatt å avbryte produksjon ved høy vedvarende dødelighet.

Eksempel på vurderinger av internkontrollen ved manglende beredskapskapasitet

Akvakulturdriftsforskriften § 7 stiller krav om beredskapsplan, og hva den skal inneholde. Mattilsynet forvalter § 7 første, andre og tredje ledd.

Beredskapsplanene er en viktig del av virksomhetens internkontrollsystem. Beredskapsplanen må være tilpasset størrelsen på anlegget slik at det til enhver tid skal være realistisk å gjennomføre utslakting/destruksjon av all fisk på lokaliteten i løpet av et tidsrom som er forsvarlig med tanke på å unngå spredning av sykdom.

Når beredskapskapasiteten ikke har vært god, gjør vi samme prinsipielle vurderingene av internkontrollen med kartlegging av risiko, planer for risikoreduserende og forebyggende tiltak, og rutiner for å avdekke og rette regelbrudd.

Vedtak fattet 20.4.2017 i klagesak (saksnummer 2016/5014) er et eksempel på avgjørelse om forsvarlig beredskap og hvor raskt anlegg må kunne tømmes for fisk.

Vedtak fattet 3.7.2016 i klagesak (saksnummer 2016/190313) om å nekte utvidelse av slaktemerd er et eksempel på vurdering av beredskapskapasiteten og rutiner for opptak av dødfisk.

Eksempler på vurdering av internkontrollen ved andre vesentlige brudd på regelverket

Svikt i rutiner for daglig fjerning av dødfisk, manglende varsling ved uavklart forøket dødelighet eller ved mistanke eller påvisning av alvorlig smittsom sykdom er eksempler på vesentlig brudd på regelverket hvor vi gjør en nærmere vurdering av internkontrollen. Vi vurderer da de delene av internkontrollsystemet som er relevante for det aktuelle regelverksbruddet. Dersom regelverksbruddet ikke er avvikshåndtert, og det er ikke iverksatt tiltak som reduserer risikoen for at det skjer igjen, tilsier det at det ikke foreligger et internkontrollsystem som sannsynliggjør at krav til smittehygienisk og velferdsmessig forsvarlig drift kan etterleves.

Vurdering av internkontrollsystemet når vi ikke har erfaring fra anlegg i drift

Vi skal også gjøre en vurdering av internkontrollen når vi behandler søknader om etablering av anlegg fra nye virksomheter i området, og ved etablering av anlegg basert på ny oppdrettsteknologi, se også punkt 6.15 om etablering av utviklingstillatelser. Det er ikke mulig å gjøre en fullverdig vurdering av internkontrollen uten at virksomheten og anlegget er i drift. Systemet må likevel sannsynliggjøre at krav til smittehygienisk og velferdsmessig forsvarlig drift kan etterleves. Det er internkontrollen av de mest fremtredende farene på det enkelte anlegg, som må vurderes. Det må som minimum vise at virksomheten har:

- Oversikt over lover og forskrifter som gjelder for virksomheten
- Kartlagt farer og vurdert risiko (hvor sannsynlig er det at faren inntreffer, og hvor alvorlige er konsekvensene hvis det skulle skje) for at krav til smittehygienisk og velferdsmessig forsvarlig drift ikke vil bli etterlevd. Avhengig av forholdene for det enkelte anlegg må vurderingen omfatte de mest fremtredende farene som
 - fare for dårlig fiskevelferd på grunn av uakseptabel dødelighet, dårlig vannkvalitet, etc.
 - fare for introduksjon, utvikling og spredning av smittsom sykdom
- Planer for risikoreduserende og forebyggende tiltak som
 - beredskapsplan som viser når, hvordan og hvor raskt anlegget og produksjonsenheter kan og skal tømmes for fisk
 - overvåkning og regulering av vannkvalitet, tetthet og andre relevante velferdsparametere som skal brukes i styringen av produksjonen
 - relevante smittehygieniske og sykdomsforebyggende tiltak

Vedtak fattet 14.2.2017 i klagesak (saksnummer 2016/45865) er et eksempel hvor vi nektet endring fra torsk til laksefisk opprettholdt pga. dårlige miljøforhold for fisken, lite utviklet IK-system og mangler på beredskap.

Vedtak fattet 27.5.2016 i klagesak (saksnummer 2014/71935) er et annet eksempel hvor etableringssøknad for røyeoppdrett ble avslått. Betydelige mangler i styringssystemet, risiko for velferd, smitterisiko, manglende beredskap og helseplaner er blant grunnene for avslaget.

En eventuell godkjenning av søknaden innebærer ikke at Mattilsynet har godkjent virksomhetens internkontroll. Når anlegget kommer i drift, forutsetter vi at virksomheten har rutiner for å avdekke, følge opp og korrigere eventuelle avvik fra regelverkskrav som blir avdekket i den daglige driften. Det innebærer

også at virksomheten evaluerer egne praktiske rutiner fortløpende.

Avslag eller utsatt behandling av søknaden

Som hovedregel avslår vi søknaden dersom vi har avdekket vesentlige mangler i virksomhetens internkontroll. Dersom manglene er mindre alvorlige, eller lar seg rette opp innen kort tid, kan vi utsette behandlingen av søknaden inntil tilfredsstillende dokumentasjon foreligger. Vi gir da et foreløpig svar med tidsfrist for å sende inn dokumentasjon på at relevante mangler er rettet opp, før vi ferdigbehandler søknaden.

5. Nærmere om hensyn til dyrevelferd

5.1 Generelle forhold

Etableringsforskriftens § 7 femte ledd innebærer at det skal vurderes hvorvidt den omsøkte akvakulturaktiviteten vil kunne ivareta artens krav til et godt levemiljø. Følgende skal, ihht denne bestemmelsen, kunne innfris som en betingelse for godkjenning:

- At det vil være sikkerhet for tilstrekkelig tilførsel av vann av egnet kvalitet
- At lokalisering og konstruksjon av anlegget innebærer lav risiko for at dyrene påføres skade eller unødig påkjenning

Etableringsforskriftens § 7 femte ledd slår fast vurderingstema og sier bl.a. følgende: *“Ved vurdering av velferd skal opplysninger om anleggets utforming og utstyr samt dets plassering på lokaliteten vurderes opp mot produksjonsform og vanndata.”*

Ihht. forskriftens § 6 g skal det ved søknad framlegges dokumentasjon på lokalitetens egnethet med hensyn til å sikre fisk god velferd, herunder data på vannkvalitet, mengde vann og naturgitte forhold av vesentlig betydning for velferden.

Ved vurdering av en sjølokalitet vil følgende forhold kunne være spesielt relevante:

- Oksygen: bl.a. strømforhold, vannutskiftning
- Temperatur

Vurderinger knyttet til lokalitetens egnethet er komplekse i og med at mange av parameterne som ligger til grunn for slike vurderinger varierer i tid (gjennom året) og rom (horisontal og vertikal vannsøyle). Egnetheten vil dessuten også være avhengig av drifts- og produksjonsrelaterte forhold som merdtype, merdstørrelse, merdplassering, fisketetthet, biomasse mm. Forhåndsvurderingen skal ta utgangspunkt i gjeldende kunnskap.

Et eventuelt avslag skal inneholde en begrunnelse for hvordan egnethet er vurdert.

Oksygenforholdene i merden er helt avgjørende for god fiskevelferd hos laksefisk. Det er derfor viktig å vurdere hvorvidt det er sannsynlig at fisk i omsøkt anlegg vil tilbys et vannmiljø med nok oksygen. Siden fisk forbruker oksygen, vil oksygenmålinger gjort i forkant av etablering ofte ha mindre verdi. Bortsett fra i de tilfeller der det er for lite oksygen selv uten fisk, må vurderinger foretas på grunnlag av sannsynlighet for at fisken får tilført nok oksygen. Slike vurderinger gjøres først og fremst med basis i strømmålinger. I de åpenbare tilfeller vil strømdata (eller andre momenter ved forhåndsvurderingen) kunne benyttes til å avslå eller begrense en søknad. I tilfeller der vi er i tvil om lokalitetens egnethet, er det viktig at virksomhetens risikovurdering synliggjør hvordan de vil følge med på oksygennivå og hvilke tiltak som de vil sette inn for sikre forsvarlig velferd.

5.2 Vurdering av strømmålinger

Strømmålinger som skal rapporteres inn ihht laksetildelingsforskriftens (FOR-2004-12-22-1798) §§ 8 og 36 bokstav a, skal benyttes. Veileder til søker viser til at målingene bør være utført av kvalifisert personell, se: <http://www.fiskeridir.no/akvakultur/skjema/veiledning-med-mer>. Dette er nødvendig for at målingene skal

kunne fremstå som tilfredsstillende for de vurderinger myndighetene skal gjøre.

Resultatet av strømmålinger føres inn i skjema. Utskrift av strømmålingen skal vedlegges søknaden jfr. laksetildelingsforskriften § 36 første ledd bokstav a. Av utskriften skal det fremgå når strømmålinger er tatt (se punkt 4.3.4 i veileder for utfylling av søknadsskjema, jfr. laksetildelingsforskriftens § 8). Strømmen angis i cm/sek og målingen angis etter følgende retningslinjer (jfr. veileder for utfylling av søknadsskjema):

- Vannutskiftningsstrøm måles i det halve dypet av planlagt merddybde
- Spredningsstrøm måles midt mellom merdbunnen og sjøbunnen, men ikke dypere enn 50 meter fra merdbunnen.
- Bunnstrøm måles 1 m over sjøbunnen, men ikke dypere enn 100 meter fra merdbunnen.

For å få representative strømmålinger må disse foretas kontinuerlig over en periode på minst 4 uker.

Vannutskiftningsstrøm:

Vannutskiftningsstrømmen er spesielt viktig for fiskens levemiljø. Faktorer som er avgjørende for lokalitetens egnethet er bl.a. andel nullmålinger (hastighet lavere enn 1 cm/sek), varighet på nullmålinger, antall registrerte høye strømhastigheter (over 30 cm/sek), retning på strømmen og den totale vannutskifting.

Nullmålinger:

Nullmålinger vil gi lave oksygenverdier dersom fisketetthet er høy og merdlengde er lang. Det er vanskelig å si hvor lange perioder med strømstille som er forsvarlig. Andel nullmålinger bør være lavt (mindre enn 10 %). Nullmålinger som har lang varighet (12 -24 timer) må ikke forekomme. En halv time stagnasjon hver gang tidevannet snur vil trolig være akseptabelt.

Vannutskifting:

Det er viktig med god vannutskifting i merden, slik at det til enhver tid er nok oksygen til fisken. Fisketetthet og merdens lengde er avgjørende for hvor stor gjennomsnittsstrømmen bør være (se figur 2 i Havforskningsrapporten 2011 på s 29 i kapittel om merdmiljø). Ved en ensrettet strøm vil lokaliteten hele tiden få friskt vann. Merdkonfigurasjon kan legges opp deretter. Det er ofte sesongvariasjoner i vannutskifting. Vær oppmerksom på at ulike strømmålere kan gi forskjellige resultater.

Høye strømhastigheter:

Høye strømhastigheter kan stresse fisken. Fiskens svømmekapasitet vil bl.a. variere med art, størrelse, temperatur og lysforhold. Varighet og hyppighet av strømmålingene kan også være avgjørende for hva som er forsvarlig. Dagens kunnskap indikerer økt risiko for dødelighet for nyutsatt smolt etter kort tids eksponering for strømhastigheter fra ca. 1,7 fiskelengder pr sekund.

Det er grunn til å anta at svømmekapasiteten øker etter en stund i sjøen.

Forventet reduksjon av vannstrøm på grunn av not er mer enn 20 %. Dette må det tas hensyn til ved vurdering av høye strømhastigheter.

En praktisk grense for strømhastigheter (målt utenfor merd) ved lokaliteter som skal brukes til nyutsatt smolt bør derfor kunne settes til maks. 2 fiskelengder pr sekund.

En lokalitet som er for strømsterk for nyutsatt smolt, kan være godt egnet til større fisk. Eventuelle bruksbegrensninger av lokalitet som følge av dette, innebærer et delvis avslag på søknaden, husk begrunnelse og klagerett.

Variabel vannstrøm på ulike dyp:

Med dagens akustiske strømmålere tas profiler av vannstrømmen i ulike dyp. Dette kan vurderes i forhold til grenseverdier. Dersom det er en typisk høy overflatestrøm, men roligere forhold lenger nede, vil dette være mer akseptabelt for fisken enn om det er høy vannstrøm i hele merddypet (vi har p.t. imidlertid ikke data på at laks velger å stå på lavere vannstrøm). Samtidig vil meget lav vannstrøm i gitte dyp kunne gi problemer med oksygentilførsel. Laks velger optimal temperatur fremfor å velge vekk lave oksygenverdier.

Spredningsstrøm og bunnstrøm

Spredningsstrøm og bunnstrøm er av betydning for lokalitetens totale bæreevne. Opphopning av sediment under anlegget kan i noen tilfeller påvirke vannkvaliteten i merden og dermed fiskens levevilkår. Spredningsstrøm og bunnstrøm bør derfor vurderes opp mot lokalitetsspesifikke forhold. På grunne lokaliteter med kort avstand mellom havbunn og notbunn bør både spredningsstrøm og bunnstrøm vise god vannutskifting slik at sedimenter ikke hoper seg opp og påvirker vannkvaliteten i merden negativt. På dype lokaliteter bør en imidlertid være forsiktig med å trekke konklusjoner mht. fiskevelferd ut fra bunnstrøm og spredningsstrøm.

Dersom vi er i tvil om en lokalitets egnethet ut fra de indikatorer som her er nevnt, må søker via dokumentasjon synliggjøre hvordan en slik risiko for dårlig velferd tenkes løst i praksis. Dette følger av krav om forsvarlig drift og skal være satt i system gjennom lokalitetens internkontroll (jfr. krav i IK-Akvakultur).

5.3 Oksygen

Generelt om oksygen

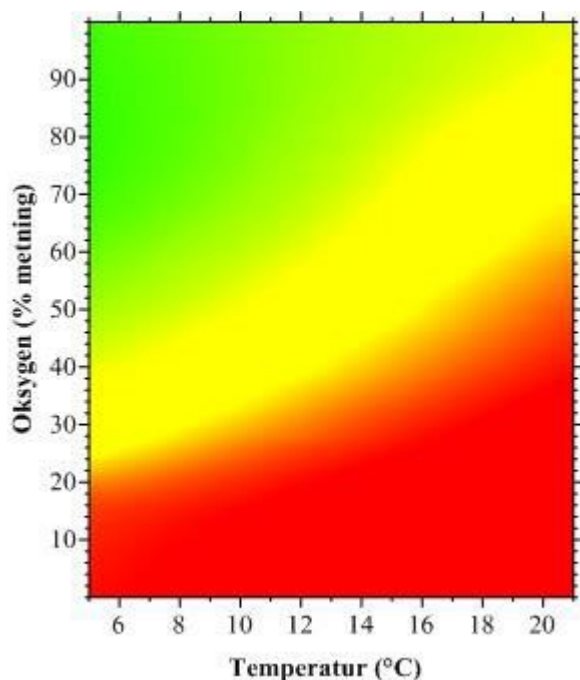
Oksygenforholdene i merden er helt avgjørende for god fiskevelferd. Oksygenmengden i vannet synker med økende temperatur og nivået varierer med sesong. Oksygenverdiene i sjøen er vanligvis lavest sensommer og høst. Da er det ofte undermetning ettersom primærproduksjonen er lav og det foregår en nedbrytning av organisk materiale. Siden alger produserer oksygen om dagen når det er lyst og forbruker oksygen om natten vil de laveste oksygenmetninger sees om natten.

Variasjoner i fiskens oksygenforbruk kommer i tillegg til de naturlige sesong- og døgnvariasjonene. Fiskens oksygenforbruk stiger ved økende temperatur og ved fødeinntak. Merdenes spesifikke oksygenforbruk øker i tillegg etter hvert som biomassen øker. De største utfordringene knyttet til oksygen vil derfor vanligvis forekomme om høsten.

På lokaliteter i områder som i perioder kan ha lave oksygenverdier må det forventes at det i søknad redegjøres for hvordan fiskens levemiljø (oksygen) skal overvåkes og at beredskap for tiltak er på plass, også i sjøanlegg. Dette følger av krav om forsvarlig drift og skal være satt i system gjennom lokalitetens internkontroll (jfr. krav i IK-Akvakultur).

Grenseverdier for oksygen

Oksygenmetning i vannet og fiskens oksygenbehov henger nøye sammen med temperatur. Se figur 1 som illustrerer sammenhengen for laks. Mer informasjon om dette forholdet finnes bl.a. i fagartikkel i Havforskningsnytt nr. 5-2011, Havforskningsstema I-2013 og Fisker og Havet 10/2008.

Figur 1: Kritiske oksygenmetninger og vurdering av temperatur- og oksygenforholdenes betydning for velferd og ytelse hos laks. Farger: optimalt (grønn), suboptimalt (gul) og kritisk (rød). Merk at grensen mellom gul og grønn sone er usikker. Merk også at forsøkene er gjort på fisk som er utsatt for svært lave utfordringer mht. svømmeaktivitet og stress. Figuren angir derfor et svært lavt estimat for kritiske oksygenmetninger som ikke reflekterer reelt behov under standard oppdrettsbetingelser. Oksygenbehov og kritisk oksygennivå vil øke i takt med økende svømmeaktivitet, stress mm (pers. med. Frode Oppedal, Havforskningsinstituttet). Eksempelvis vil oksygenbehovet under og etter kjemisk avlusing øke med ytterligere 50 % i forhold til ordinære oppdrettsbetingelser (pers. med. Frode Oppedal, Havforskningsinstituttet).

Lokaliteter med lave oksygenverdier uten fisk

Lokaliteter med lave oksygenverdier, også uten fisk, er ikke egnet for oppdrett uten kompensierende tiltak og godkjenning bør som hovedregel ikke gis.

I noen kystnære områder skjer det en kraftig nedbrytning av organisk materiale med tang og tare som viktigste biomasse i august og september. En slik nedbrytningsprosess fører til meget lav oksygen og dels H_2S i vannlagene nær bunnen og da særlig mellom holmer og skjær med terskler. Slike lokaliteter er ikke egnet for oppdrett og godkjenning bør ikke gis.

Merdens betydning for oksygen

For enkeltstående merder er det vist at merdens lengde (eks diameter), observert tetthet av fisk i merden og de lokale strømforholdene har stor betydning for hvordan oksygenforholdene er i merden. I Havforskningsrapporten 2011 på s 29 i kapittel om merdmiljø, konkluderes det med at merdens bæreevne gitt som fisketetthet (kg/m^3) øker med vannstrøm og synker med merdstørrelse.

Mer eller mindre permanent bruk av luseskjørt vil ha stor betydning for vanngjennomstrøming i merd og dermed også for oksygenforholdene i merden. Ved søknad bør oppdretter fremlegge realistisk risikokartlegging, planlagte tiltak for å redusere risiko samt beredskapsplan for tiltak ved eventuelle kritisk lave O_2 -verdier. Det er i den forbindelse viktig å merke seg at Havforskningsinstituttet har vist at fisk synes å velge oppholdssted i merd med basis i optimal temperatur, ikke oksygenforhold. Dette innebærer at en ikke kan regne med at fisken vil justere hvilket dyp den oppholder seg i med basis i oksygenverdiene i vannet. Samtidig kunnskap både om vannkvalitet og hvordan fisken fordeler seg i merden vil kunne være et viktig styringsverktøy.

Havforskningsinstituttet (HI) har risikovurdert bruk av luseskjørt. Se ePhortesaksnummer: 2014/101272-5. Konklusjoner fra HI kan benyttes i vår vurdering av om søker presenterer et forsvarlig system for å benytte luseskjørt.

5.4 Vurdering av omkringliggende geografi

Lokalitetens beliggenhet har betydning for miljøet for fisken i merdene. Typiske lokaliteter i kyststrøk har relativt homogen vannkvalitet og er utsatt for sterke og variable strømforhold. Lokaliteter i fjorder har vanligvis større sesongmessige variasjoner i miljøforholdene enn lokaliteter i kyststrøk, og kan ha sterke variasjoner i den vertikale lagdeling av saltholdighet, temperatur, oksygen og strøm.

I tillegg vil beliggenhet mht. om den er omgitt av øyer og holmer, ligge i sund eller vik mm, ha betydning for vannutskiftningen. Eksempelvis vil en del vik typisk ha en "virvelstrøm"/ bakevje som resirkulerer vannet og gir dårlig utskifting.

Dersom lokaliteten ligger i en terskelfjord vil dette ha stor betydning for utskifting av vannmassene i fjorden. Er terskelen lav kan dette virke begrensende. Ligger lokaliteten i et sund uten hindringer i åpningene vil dette virke forsterkende på vannstrømmen når vannet presses i en retning.

Den omliggende geografien har noe å si for strømforholdene ved en lokalitet og må derfor tas med i en samlet vurdering.

5.5 Vurdering av bunnforhold og bunntopografi

Opphopning av bunnsedimenter kan ha negativ innvirkning på vannkvaliteten i merden.

Risiko for slik negativ innvirkning øker med redusert avstand mellom merd og sjøbunn. For å unngå slike negative innvirkninger er det av betydning at det er tilstrekkelig dybde under anlegget. Det har derfor vært anbefalt en minsteavstand mellom notbunn og sjøbunn på 20 m. Dette er en anbefaling og skal ikke benyttes som en absolutt regel. Grunne lokaliteter med konstant vannstrøm kan være gode lokaliteter. Grunne lokaliteter kan ha mer bølger enn andre lokaliteter, med mindre de ligger skjermet i terrenget.

Bunntopografi og strømningsforhold har betydning for utskifting av bunnsedimenter fra anlegget. En ujevn bunn eller en flat bunn med groper gir større risiko for sedimentopphoping enn en jevnt skrånende bunn. Se for øvrig punkt 5.2 om spredningsstrøm og bunnstrøm.

Gjentatte miljøundersøkelser (MOM, NS 9410) kan over tid si noe om utviklingen av miljøforholdene på sjøbunnen. Det understrekes imidlertid at MOM primært er utviklet som et miljøverktøy og ikke som en velferdsindikator. Det ble utviklet for å vurdere små anlegg som lå på flat, bløt bunn, mens dagens anlegg i større grad ligger på hard bunn. I tillegg kan bunnen skråne slik at utslippene faller utenfor området hvor det tas MOM-prøver. MOM-undersøkelsene gir derfor vanligvis ikke et dekkende bilde av lokalitetens velferdsmessige egnethet ved nyetablering. Ved søknad om utvidelse vil MOM kunne gi en indikasjon på fiskens levemiljø der man har grunne lokaliteter.

5.6 Sjøtemperatur

Temperaturen i en merd er bestemt av oppdrettsanleggets beliggenhet, sammen med vær, strøm og sesong.

Laks bruker lang tid på å akklimatiseres til økninger i temperaturen, og raske temperaturøkninger kan blant annet føre til økt oksygenforbruk og stress. Lokaliteter med hyppige og store temperaturvariasjoner kan være uheldig ut fra et velferds- og helseperspektiv, men denne ulempen kan reduseres ved at fisken blir gitt rom for å oppholde seg i det mest gunstige miljøet. Eksempelvis vil det ved bruk av dype merder gis rom for at fisken kan unngå høye overflatetemperaturer om sommeren og lave om vinteren i områder der dette er et problem. Mer informasjon om temaet finnes bl.a. i Kyst og Havbruk 2009 kap. 3.5.3, se lenke bakerst.

Fiskens oksygenforbruk og energiforbruk øker med økende temperatur, samtidig som løseligheten av oksygen avtar ved økende temperatur (jfr. figur 1). Forventet maksimumstemperaturer vil således få innvirkning på lokalitetenes egnethet ut fra hensynet til fiskens oksygenbehov, jfr. vurderinger i punkt.5.2 og 5.3.

Temperaturtoleranse er artsavhengig. I tillegg har faktorer som størrelse på fisken og grad av tilvenning til aktuell temperatur betydning.

Havforskningsinstituttet har i Fisken og havet nr. 10/2008 redegjort for betydningen av temperaturforholdene for bl.a. laks, torsk og kveite. Følgende opplysninger er gitt der:

Art/stadium	Optimal temp °C	Kommentar	Grense for egnethet °C
Torsk	8-14	Spiser ved temp 3-17 °C	0 - 20
Kveite	8-14	Bør unngå temp utenfor 2-16 °C	0 - 18

Art/stadium	Minimum og maksimum temp °C	Kommentar
Laks (smolt)	3-18	
Laks (voksen)	1-18	Overlever ved høyere temperatur
Laks (gyteklar stamfisk)	2-12	

Tabell: Temperaturkrav hos oppdrettsfisk (opplysninger hentet fra Fisken og havet nr. 10/2008). Verdier for torsk og kveite i andre kolonne angir optimal temperatur, mens verdier i fjerde kolonne angir grense for egnethet. Verdier for laks angir anbefalte minimum og maksimumstemperaturer.

Dersom lokaliteten har en beliggenhet som gjør at oppdrettsartens temperaturkrav ikke kan imøtekommes, er lokaliteten ikke egnet.

5.7 Landbaserte akvakulturanlegg (med og uten bruk av sjøvann)

Nærmere om vannkvalitet i landbaserte akvakulturanlegg

Akvakulturdriftsforskriften § 24 setter krav om systematiske målinger av vannkvalitetsparametrene oksygen, pH, saltholdighet og temperatur i landbaserte akvakulturanlegg. Andre relevante måleparametre for laksefisk er metaller i råvannet (aluminium og jern), karbondioksid, oksygendropp fra innløp til avløp og total ammonium nitrogen (jfr. utkast til retningslinjer for akvakulturdriftsforskriften § 24). Merk at de veiledende måleparametre i utkast til retningslinjer for akvakulturdriftsforskriften § 24 er basert på forhold som ikke er fullt ut relevante for kommersiell produksjon i resirkuleringsanlegg.

Det gjøres en vurdering av om søknaden gir en tilfredsstillende overvåkning og oppfølging med nivået av løst oksygen (DO), pH, CO₂ og totalgasstrykk. Videre bør det vurderes om søknadens risikovurderinger for anlegget tar høyde for potensielt uønskede velferds- og helsemessige situasjoner hos fisken. Vurder om tiltakene som skal iverksettes, ved fare for skade eller nødvendige påkjenninger for fisken, er realistiske og tilstrekkelige.

Dersom produksjonen skal basere seg på andre grenseverdier enn de veiledende, må det fremgå av internkontrollsystemet hvilke vannkvalitetsgrenseverdier og tiltak anlegget skal ha. Videre må søker synliggjøre egne rutiner for vannkvalitetsovervåking, risikovurderinger av vannet/produksjonsformen og hvilke tiltak som skal iverksettes ved fare for skade eller nødvendige påkjenninger.

Resirkuleringsanlegg:

Resirkuleringsanlegg må ha kontinuerlig kontroll med pH, CO₂, totalammonium-nitrogen (TAN), nitritt-N (NO₂-N) og totalgasstrykk. Søknaden skal synliggjøre at anlegget vil ha tilstrekkelig kontroll med disse vannkvalitetsparametere (for eksempel rutinemessig overvåkning). Søknaden bør også synliggjøre

hvordan anlegget skal overvåke vekselvirkninger av vannparametere. Det bør fremgå av internkontrollsystemet hvilke grenseverdier og tiltak anlegget vil ha for vannkvalitetsparametere nevnt over. Anlegget må videre synliggjøre egne rutiner for vannkvalitetsovervåking, risikovurderinger av vannet/produksjonsformen og hvilke tiltak de vil iverksette ved fare for skade eller unødvendige påkjenninger.

Ved behandling av søknad om etablering av resirkuleringsanlegg bør det vurderes om søknaden gir en tilfredsstillende overvåking og oppfølging med nivået av løst oksygen (DO), pH, CO₂, totalammonium-nitrogen (TAN), nitritt-N (NO₂-N) og totalgasstrykk. Videre bør det vurderes om anleggenes risikovurderinger tar høyde for potensielt uønskede velferds- og helsemessige situasjoner hos fisken. Man bør vurdere om tiltakene som skal iverksettes, ved fare for skade eller unødvendige påkjenninger for fisken, er realistiske og tilstrekkelige.

6. Nærmere om hensyn til dyrehelse og smitte

6.1 Generelle forhold

God dyrehelse oppnås blant annet ved å forebygge, overvåke og bekjempe smittsom sykdom hos fisk og andre akvatiske dyr. Plassering av et akvakulturanlegg i forhold til andre virksomheter og omkringliggende miljø har avgjørende betydning for forebygging og bekjempelse av smittsom sykdom.

Det skal foretas en konkret vurdering av smittefaren for det omsøkte akvakulturanlegg og dets omliggende miljø, jfr. etableringsforskriftens § 7 første ledd. I vurderingen av smittefaren skal det legges særlig vekt på avstand til vassdrag, annen akvakulturrelatert virksomhet og til grupper av akvakulturanlegg, jfr. § 7 annet ledd. Tetthet av akvakulturanlegg i nærområdet vil ha betydning for hvor stor smittefaren er og det er viktig at den enkelte lokalitet vurderes i sammenheng med anlegg og akvakulturrelaterte virksomheter i et større geografisk område. Det understrekes likevel at det ikke ligger til Mattilsynet å foreta overordnede vurderinger av hva som vil være hensiktsmessig arealstruktur i et område utover å vurdere smitterisikoen.

Det skal også legges vekt på hvilken art som oppdrettes, driftsform og produksjonsomfang (§ 7 annet ledd).

Vurdering av forholdet til ville populasjoner

Forholdet til ville populasjoner er viktige hensyn i en etablerings- eller utvidelsesvurdering. Det vil være naturlig å vise til prinsippene i naturmangfoldloven når forholdet til ville populasjoner vurderes, se nærmere under punkt 4.1 for anvendelse av prinsippene i naturmangfoldloven i vedtaket.

Andre myndigheter involvert i godkjenning av akvakulturlokaliteter, som miljøavdelingen hos fylkesmannen, har god kunnskap om vill laksefisk. Det vil være hensiktsmessig å sjekke bl.a. de opplysningene som fremkommer i Villaksportalen, Miljødirektoratets nettsider og risikovurderinger om lus fra Havforskningsinstituttet. Det anbefales at uttalelser innhentes fra fiskeri- eller miljømyndighetene i tilfeller der hensynet til ville populasjoner med bakgrunn i smittefare til villfisk er relevant for helhetsvurderingen vi skal gjøre, og eventuelt kan gi grunnlag for avslag på søknad om etablering etter forskriftens § 7. Det frarådes å lokalisere akvakulturanlegg i kjente vandringsruter for villfisk.

Fylkesmannen vil ofte komme med synspunkter og uttalelser om mulige effekter av en etablering/utvidelse på vill laksefisk. Mattilsynet skal imidlertid være tydelig på at slike uttalelser er av rådgivende karakter, og at mulige effekter av smittsomme agens på vill fisk er vårt forvaltningsområde. Det er hensiktsmessig å opplyse i vedtaket at eventuell uttalelse fra Fylkesmannen om villfisk inngår i faktagrunnlaget vi har vurdert. På den måten kan vi unngå at Fylkeskommunen er usikker på hvilken etat som tar endelig beslutning om hvilken betydning søknaden vil ha på villfisk.

Driftsform

Ved planlagt oppsplitting og flytting av fisk til andre anlegg bør en også se på plasseringen av de anleggene som fisken skal flyttes til. Disse bør ikke ligge i en annen gruppe av matfiskanlegg. Dersom omsøkt driftsform tilsier at fremtidige driftsplaner ikke kan godkjennes pga. helsehensyn, skal søker slik det fremgår av punkt 4.3 gis mulighet til å endre driftsform i søknaden. Dersom dette ikke gjøres kan søknaden avslås med bakgrunn i driftsform, jfr. etableringsforskriftens § 7 annet ledd.

Avslag med grunnlag i sykdomsstatus for området

Søknader som fremmes og som åpenbart vil ha problemer med å fylle helse- og/eller velferdskrav, skal avslås. Områdestatus for sykdomstilstander med tendens til endemisk utbredelse bør vektlegges og det må vurderes om en ny lokalisering eller utvidelse øker risikoen for oppformering og spredning av slike sykdommer. Sykdommer med tendens til endemisk utbredelse kan for eksempel være PD, ILA og multiresistent lakselus.

Biprodukthåndtering

Matfiskanleggets kapasitet på beholder eller innretning for lagring og behandling av dødfisk bør vurderes i forhold til mulighet for hyppig levering til mottaksanlegg for animalsk avfall og muligheten for å kunne øke kapasiteten raskt ved behov, jfr. akvakulturdriftsforskriften § 16. Som veiledende norm for matfiskanlegg i sjø anbefales at lagringskapasiteten ikke bør være mindre enn 0,5 til 0,75 % av den stående biomassen på lokaliteten. Tilstrekkelig lagringskapasitet er særlig viktig for store anlegg.

Avstandsanbefalinger

Retningslinjene angir tre ulike anbefalinger på minsteavstand for ulike typer virksomhet og omkringliggende miljø, basert på erfaringer og epidemiologiske studier:

1. Anbefalt minsteavstand på 5 km i sjø
2. Anbefalt minsteavstand på 2,5 km i sjø
3. Anbefalt minsteavstand på 1,5 km i sjø

Alle søknader om etablering eller utvidelse av akvakulturanlegg må være gjenstand for en konkret vurdering i det enkelte tilfellet, med særlig vekt på avstand til andre anlegg inkludert grupper av anlegg, annen akvakulturrelatert virksomhet og vassdrag, se § 7 andre ledd. Det er ikke fastsatt konkrete avstandskrav i kilometer i forskriften. De anbefalte minsteavstandene angitt i retningslinjen er derfor ikke konkrete avstandskrav som alene er avgjørende for om en nyetablering eller utvidelse av et akvakulturanlegg innebærer uakseptabel risiko for spredning av smitte.

De anbefalte minsteavstandene er retningsgivende og må vurderes ut fra kunnskap om strømforhold, smittespredningsmodeller og lokale erfaringer med smitteforebygging og sykdomskontroll. Det kan i enkelte tilfeller foreligge spesielle forhold med hensyn på strømforhold, bunntopografi og omkringliggende geografi, som kan legitimere både kortere og lengre avstander. Behandling av inntaks- og/eller avløpsvann utover det som følger av vanlige driftskrav, kan legitimere kortere avstander. En søknad om etablering eller utvidelse av akvakulturanlegg som ikke tilfredsstiller de anbefalte minsteavstandene kan derfor ikke automatisk avslås kun med henvisning til konkrete avstandskrav. Likeledes kan det ikke automatisk gis godkjenning til etablering eller utvidelse av akvakulturanlegg i tilfeller hvor de anbefalte minsteavstandene tilfredsstilles.

Vedtak om avslag kan for eksempel begrunnes med at avstandene i saken er kortere enn de anbefalte minsteavstandene, og det er ikke andre forhold som kompenserer for den smitterisikoen som følger av den korte avstanden.

Avstandsanbefalingene blir nærmere gjennomgått i det følgende.

6.2 Sjøbaserte matfiskanlegg for laks, ørret og regnbueørret (laksefisk) – anbefalte minsteavstander

Søknader om godkjenning av etablering og utvidelse av sjøbaserte matfiskanlegg for laksefisk vurderes ut fra om de ligger utenfor eller innenfor koordinerte brakkleggingsgrupper. En koordinert brakkleggingsgruppe er en gruppe av anlegg som praktiserer fire uker samtidig brakklegging i tråd med korresponderende driftsplaner.

Det er oppdretterne som gjennom samordning av driftsplaner skal finne ut av hva som er egnede brakkleggingsgrupper basert på avstander, kunnskap om strømforhold, smittespredningsmodeller, mengden fisk i området og lokale erfaringer med sykdomskontroll. Avgjørelsen om hvilke anlegg som skal brakklegges samtidig, bør i utgangspunktet tas av de berørte oppdretterne.

Mattilsynet kan bestemme hvilke anlegg som skal inngå i en koordinert brakkleggingsgruppe dersom oppdretterne ikke blir enige, eller dersom enigheten mellom oppdretterne ikke i tilstrekkelig grad forebygger smittespredning. Mattilsynet kan da nekte godkjenning av driftsplaner etter akvakulturdriftsforskriften § 40. Eierforhold har ikke avgjørende betydning for etableringen av slike grupper. Mattilsynet legger anbefalingen til grunn når vi fatter vedtak om brakkleggingsgrupper i forbindelse med driftsplangodkjenning, og ved godkjenning av etablering og utvidelse av sjøbaserte matfiskanlegg for laksefisk.

Ved bekjempelse av alvorlige smittsomme sykdommer kan Mattilsynet med hjemmel i matloven § 19 også fastsette forskrifter om kontrollområder med koordinert brakklegging og med større avstander mellom brakkleggingsgrupper dersom det er nødvendig. Forskrifter om kontrollområder er midlertidige, og bestemmelsene går foran vedtak om driftsplangodkjenninger. Erfaringen fra slike kontrollområder kan også legges til grunn for fremtidige driftsplangodkjenninger og godkjenninger av etablering og utvidelse av akvakulturanlegg.

a) Anbefalte minsteavstander for matfiskanlegg utenfor koordinerte brakkleggingsgrupper, jf. § 7 andre ledd

Nye matfiskanlegg for laksefisk utenfor koordinerte brakkleggingsgrupper gis som hovedregel ikke godkjenning hvis de er nærmere enn fem kilometer til andre akvakulturanlegg for laksefisk.

Eksisterende matfiskanlegg for laksefisk utenfor koordinerte brakkleggingsgrupper gis som hovedregel ikke godkjenning til utvidelse hvis de er nærmere enn fem kilometer til andre akvakulturanlegg for laksefisk.

Matfiskanlegg for laksefisk gis som hovedregel godkjenning til etablering eller utvidelse dersom anlegget har egen landbase eller tilsvarende base på anlegget, oppfyller øvrige krav til etablering og ellers oppfyller følgende anbefalte minsteavstander til annen oppdrettsaktivitet:

Anbefalt minsteavstand på 5 km i sjø til: fiskeslakterier/tilvirkingsanlegg, akvakulturanlegg for laksefisk, settefisk- og stamfiskanlegg (alle arter) og store notvaskerier som tar imot nøter fra lokaliteter utenfor det lokale nærområdet. For landbasert virksomhet vurderes avstanden fra plasseringen av inntaks- og/eller avløpsledningen.

Anbefalt minsteavstand på 2,5 km i sjø til: matfiskanlegg for marine fiskearter, anlegg for fangstbasert akvakultur og viktige lakseførende vassdrag (det siste gjelder anlegg for anadrom fisk).

Anbefalt minsteavstand på 1,5 km i sjø til: låssettingsplasser i henhold til gjeldende kommuneplan og skjellanlegg. For låssettingsplasser og skjellanlegg gjelder denne anbefalte minsteavstanden for alle typer akvakulturanlegg.

b) Anbefalte minsteavstander mellom koordinerte brakkleggingsgrupper, jf. § 7 andre ledd

Mattilsynet anbefaler fem kilometer som minsteavstand mellom ulike koordinerte brakkleggingsgrupper.

c) Anbefalte minsteavstander for matfiskanlegg innenfor koordinerte brakkleggingsgrupper, jf. § 7 andre ledd

Avstanden mellom matfiskanlegg for laksefisk innenfor en brakkleggingsgruppe kan være betydelig mindre enn 5 km, og kan være kortere enn 2,5 km.

Fra matfiskanlegg for laksefisk til annen oppdrettsaktivitet bruker vi de samme anbefalte minsteavstandene som utenfor koordinerte brakkleggingsgrupper.

Hvor mange anlegg som kan inngå i en koordinert brakkleggingsgruppe, er en faglig vurdering som avhenger av bl.a. mengde fisk innenfor brakkleggingsgruppen, avstand mellom anleggene, strømforhold og sykdomssituasjonen i området. Flere store anlegg kan inngå i en slik gruppe.

Nye anlegg som skal etableres innenfor en gruppe med koordinert brakklegging, må tilpasse seg det etablerte driftsmønsteret. Ved godkjenning av nye anlegg innenfor en gruppe settes som vilkår at brakkleggingen skal være koordinert med allerede etablerte rutiner for brakklegging.

6.3 Sjøbaserte matfiskanlegg for marine arter – anbefalte minsteavstander

Matfiskanlegg for marine arter gis som hovedregel godkjenning til etablering eller utvidelse dersom anlegget har egen landbase eller tilsvarende base på anlegget, oppfyller øvrige krav til etablering og ellers oppfyller følgende anbefalte minsteavstander til annen oppdrettsaktivitet:

Anbefalt minsteavstand på 5 km i sjø til: fiskeslakterier/tilvirkingsanlegg, settefisk- og stamfiskanlegg (alle arter) og store notvaskerier som tar imot nøter fra lokaliteter utenfor det lokale nærområdet. I forholdet til landbasert virksomhet vurderes avstanden fra plasseringen av inntaks- og/eller avløpsledning.

Anbefalt minsteavstand på 2,5 km i sjø til: Matfiskanlegg (alle arter) og anlegg for fangstbasert akvakultur.

Anbefalt minsteavstand på 1,5 km i sjø til: låssettingsplasser i henhold til gjeldende kommuneplan og skjellanlegg.

6.4 Sjøbaserte matfiskanlegg større enn 3600 tonn MTB (alle arter)

Ved søknad om etablering eller utvidelse av matfiskanlegg større enn 3600 tonn MTB kan det være aktuelt å stille særskilte krav til at det dokumenteres forsvarlig drift og dermed stille særskilte vilkår til godkjenningen. Er vi i tvil om lokaliteten vil egne seg for en så stor produksjon, kan det være nødvendig for Mattilsynet å kreve dokumentasjon på gjennomført helsemessig tilfredsstillende drift ved en biomasse opp mot, men i underkant av 3600 tonn MTB i minst en produksjonssyklus før utvidelse til større enn 3600 tonn MTB iverksettes. I et slikt tilfelle blir vedtaket utformet slik at vi gir godkjenning som omsøkt, men på vilkår av at anlegget produserer med en mindre biomasse i en produksjonssyklus og fremlegger dokumentasjon i forhold til relevante parametere med tilfredsstillende resultat for at biomasse på større enn 3600 skal gis på gitt tidspunkt (normalt etter endt første produksjonssyklus).

Ved søknad om utvidelse har Mattilsynet erfaring med anleggets drift allerede, slik at vi kan gjøre en vurdering av om driften i anlegget er forsvarlig slik akvakulturdriftsforskriftens § 5 krever. I den sammenheng er det naturlig å vurdere bl.a. vannkvalitet, særlig oksygenmetning, dødelighet, forekomst av kroniske lidelser og deformiteter, og dessuten frekvens og gjennomføring av medikamentell behandling mot lakselus.

Det bør presiseres i vedtaket at godkjenningen kan endres eller trekkes tilbake dersom det i løpet av denne perioden skulle vise seg at lokaliteten ikke er egnet for stort matfiskanlegg.

Saksbehandlingen gjøres på denne måten fordi myndighetene ikke ønsker to runder med behandling av samme søknad. Viser det i praksis at anlegget ikke makter å produsere en så stor mengde fisk som det er søkt om i samsvar med krav i regelverket som er vesentlige mht. helse, smitte og velferd, skal endring eller tilbaketrekking av godkjenningen etter § 8 vurderes og evt. varsles.

6.5 Lukkede matfiskanlegg i sjø og sjøvannsbaserte matfiskanlegg på land (alle arter) – anbefalte minsteavstander

Lukkede eller semi-lukkede matfiskanlegg i sjø og sjøvannsbaserte matfiskanlegg på land uten desinfeksjon av inntaks- og/eller avløpsvann skal i prinsippet vurderes ut fra de samme kriteriene som merdbaserte matfiskanlegg i sjø. De anbefalte minsteavstandene kan reduseres dersom anlegget desinfiserer inntaks- og/eller avløpsvann.

For sjøvannsbaserte matfiskanlegg på land skal plasseringen av avløpsledningen vurderes. Som hovedregel bør landbaserte matfiskanlegg ha utløp til sjø. Utslippspunktet bør ligge dypt, uten gjennomslag til overflaten.

Sjøvannsbaserte matfiskanlegg på land som ikke har avløp til sjø bør ha avløpsvann som behandles og kontrolleres i henhold til forskrift om desinfeksjon av inntaksvann og avløpsvann fra akvakulturrelatert virksomhet, eller annen behandling fastsatt av Mattilsynet, jfr. punkt 6.12.

6.6 Sjøanlegg med stamfisk (fisk av anadrome arter) – anbefalte minsteavstander

Sjøbaserte stamfiskanlegg for fisk av anadrome arter gis som hovedregel, dersom øvrige krav oppfylles, godkjenning til etablering eller utvidelse hvis anlegget oppfyller følgende minsteavstander i forhold til annen oppdrettsvirksomhet:

Anbefalt minsteavstand på 5 km i sjø til: fiskeslakterier/tilvirkingsanlegg, stamfiskanlegg, matfiskanlegg, notvaskerier, settefiskanlegg og yngelanlegg i sjø.

Anbefalt minsteavstand på 2,5 km i sjø til: viktige lakseførende vassdrag og skjellanlegg.

6.7 Landbaserte stamfisk- og yngel/settefiskanlegg (alle arter) – anbefalte minsteavstander

Som hovedregel kan søknad om etablering eller utvidelse av landbaserte stamfisk- og yngel/settefiskanlegg gis godkjenning, dersom øvrige krav oppfylles og forutsatt at et eventuelt sjøvannsinntak oppfyller følgende anbefalte minsteavstander i forhold til andre oppdrettsaktiviteter:

Anbefalt minsteavstand på 5 km i sjø til: fiskeslakterier/tilvirkingsanlegg, fiskeoppdrettsanlegg og notvaskerier.

For landbaserte stamfisk- og yngel/settefiskanlegg skal plasseringen av avløpsledningen vurderes på tilsvarende måte som for landbaserte matfiskanlegg. Ved etablering av nye yngel/settefiskanlegg bør det også gjøres en vurdering av muligheten til å transportere fisk ut av anlegget på en smittemessig forsvarlig måte.

6.8 Stamfiskanlegg, "settefiskanlegg", påvekstanlegg og yngelanlegg for marine arter i sjø – anbefalte minsteavstander

Som hovedregel kan søknad om etablering eller utvidelse av stamfiskanlegg, «settefiskanlegg», påvekstanlegg og yngelanlegg for marine arter i sjø godkjennes dersom øvrige krav oppfylles, og lokaliseringen oppfyller følgende minsteavstander i forhold til annen oppdrettsvirksomhet:

Anbefalt minsteavstand på 5 km i sjø til: fiskeslakterier/tilvirkingsanlegg, fiskeoppdrettsanlegg og notvaskerier.

Såkalte påvekstanlegg i sjø med marin fisk, som produserer fisk med sikte på overføring til andre anlegg, omfattes av krav til settefiskproduksjon.

6.9 Anlegg med laksefisk i nærheten av en produksjonsområdegrense

I tillegg til de anbefalte minsteavstandene som er omtalt tidligere, skal vi gjøre ytterligere vurderinger av avstander ved nyetablering og utvidelse av anlegg med laksefisk i nærheten av en produksjonsområdegrense, se [produksjonsområdeforskriften](#).

Effekten av lakselus på villlevende bestander av laksefisk brukes som en indikator for departementets beslutninger om regulering av produksjonskapasiteten innenfor produksjonsområdene. Minst mulig utveksling og smittespredning av lakselus mellom anlegg i ulike produksjonsområder er en forutsetning for beregningene av effekten av lakselus på villlevende bestander.

Nyetablering og utvidelse av anlegg med laksefisk i nærheten av en produksjonsområdegrense kan øke utvekslingen og smittespredningen av lakselus mellom to produksjonsområder. Økt utveksling og smittespredning av lakselus mellom to produksjonsområder øker faren for at beslutninger om regulering av produksjonskapasiteten fattes på feilaktig grunnlag. Det kan føre til at hensynet til villlevende bestander av laksefisk ikke blir ivarettatt på forsvarlig måte. Nærhet til grensen mellom produksjonsområder faller derfor inn under de forhold som skal vurderes etter etableringsforskriften § 7 første og andre ledd.

Mattilsynet skal sikre at nyetablering eller utvidelse av anlegg med laksefisk ikke kommer i konflikt med de smittehensynene som ligger til grunn for etableringen av produksjonsområdene og bruken av lakselus som indikator for regulering av produksjonskapasiteten.

Hovedregelen er at Mattilsynet ikke godkjenner søknader som vi antar vil føre til økt risiko for utveksling og smittespredning av lakselus mellom to produksjonsområder. Søknaden vil da som regel innebære en uakseptabel risiko for spredning av smitte. I slike saker skal det innhentes kunnskapsstøtte.

Bestilling av kunnskapsstøtte

Regionene skal i enkeltsaker henvende seg direkte til kunnskapsstøtte og bestille kunnskapsstøtte når:

- Det er tvil om innvilgelse av en søknad om nyetablering eller utvidelse kan bidra til økt smitteutveksling av lakselus mellom produksjonsområder. Søknad om utvidelse eller nyetablering like nært eller nærmere grensene enn i dag, er det som kan skape tvil.
- Det ikke allerede er sendt en tilsvarende bestilling. Før du skriver bestilling om forvaltningsstøtte, undersøk i ePhorte 2018/28808 om det allerede ligger en bestilling for det aktuelle området.

Bestillingen av forvaltningsstøtte skal inneholde:

- Bakgrunn: beskrivelse av søknaden. Er det en nyetablering eller utvidelse? Avstand til grensen og koordinater for omsøkt anlegg bør angis under dette punktet.

- Formål: bestillingen skal brukes som støtte til saksbehandling. For å sikre at saken er tilstrekkelig opplyst trenger vi kunnskapsstøtte til vurderingen av om en etablering i det konkrete tilfellet vil kunne medføre økt smitteutskillelse av lakselus mellom produksjonsområde x og y.
- Oppdrag: om en godkjenning av denne søknaden må antas å medføre økt risiko for utveksling av smittestoffer av lakselus mellom de to produksjonsområdene. Mattilsynet ber om at kunnskapsstøtte anvender tilsvarende smitte modeller og vurderinger som ved etableringen av produksjonsområdene.
- Kontaktperson: saksbehandler i regionen.

Bestillingen skal sendes til Havforskningsinstituttet, med kopi til Veterinærinstituttet. Bestillingen og svaret skal arkiveres i ePhorte på saksnummer: 2018/28808.

Vedtak fattet 20.6.2018 (saksnummer 2017/77171) og vedtak fattet 31.10.2018 (saksnummer 2017/266614) er eksempler på vurdering av etablering og utvidelse av anlegg nær en produksjonsområdegrense.

6.10 Skjellanlegg

Skjellanlegg kan ligge nær annen akvakulturrelatert virksomhet, men som hovedregel anbefales en minsteavstand på 1,5 km til annen akvakulturrelatert virksomhet med mindre avtale om samdrift eller samlokalisering foreligger.

6.11 Slaktermerder

Slaktermerder ved slakterier bør minimum ha en avstand på 5 km til nærmeste akvakulturanlegg. For slakterier som ikke oppfyller minsteavstand i forhold til annen akvakulturvirksomhet kan slaktermerder godkjennes dersom en konkret vurdering av forholdene tilsier at det er smittemessig forsvarlig. Som grunnlag for den konkrete vurdering skal det legges vekt på omfanget av slakterivirksomheten, oppdrettsvirksomhet i nærområdet, transportruter og strømforhold.

Ved vurdering av godkjenning av slaktermerder skal det også legges vekt på følgende forhold knyttet til driftsform og produksjonsomfang (jfr. etableringsforskriften § 7 annet ledd):

Antall slaktermerder bør tilpasses produksjonen på slakteriet. Godkjenning gis ut fra fremlagt søknad og begrenses i MTB.

Maksimal oppholdstid i slaktermerd vurderes ut i fra hva som er smittemessig forsvarlig jfr. akvakulturdriftsforskriftens § 54. Driftsform og produksjonsomfang bør vurderes spesielt i forhold til antall mulige smittekontakter mellom slaktermerd og brønnbåter som betjener ulike akvakulturanlegg.

6.12 Innlandsoppdrett i ferskvann

Merdbasert settefiskproduksjon i ferskvann er ikke tillatt ut fra laksetildelingsforskriften og forskrift om akvakultur, andre fiskearter.

Merdbasert kultiveringsvirksomhet og matfiskproduksjon basert på lokale fiskestammer, kan godkjennes dersom produksjonen skjer på en miljømessig forsvarlig måte (miljøvurdering, altså utslipp i henhold til forurensningsloven, gjøres av miljømyndighetene).

Isforholdene kan vanskeliggjøre forsvarlig tilsyn og drift av matfiskanlegg i innlandet. Søknader om merdbasert oppdrett i ferskvann og jorddammer må presentere en forsvarlig løsning på dette problemet. Utslakting om høsten slik at anlegget brakklegges over vinteren, kan være en løsning som sikrer forsvarlig drift.

Landbaserte innlandsanlegg skal ha avløpsvann som behandles og kontrolleres i henhold til forskrift om desinfeksjon av vann, akvakultur, eller annen avløpsvannsbehandling fastsatt av Mattilsynet. For landbaserte anlegg som bare tar inn desinfisert rogn kan avløp til infiltrasjonsgrøft, avløp til sedimenteringsbasseng eller avløp til kommunal kloakk være akseptabelt ut fra en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle.

6.13 Andre typer anlegg

Integrert havbruk (integrert multitrofisk akvakultur, IMTA), polykulturer

IMTA involverer oppdrett av flere arter på ulike trofisknivå og skiller seg fra polykultur som gjerne involverer arter på bare ett nivå. Her i landet blir det forsøkt å bruke IMTA til å utnytte avfall fra fiskeoppdrett til produksjon av skjell og makroalger, bl.a. tare. For å kunne trekke ut avfallet vil det være nødvendig å plassere skjell eller toreanlegg i kort avstand fra oppdrettsanlegget. På samme måte som fiskemerder bremser vannstrømmen, vil også anlegg for dyrking av tang og tare (for eksempel bøystrekkanlegg) kunne bremse vannstrømmen på en måte som reduserer tilgangen på oksygenrikt vann i merdene. Det kan også føre til redusert transport av avfallsprodukter ut av merdene.

Slike forhold bør vurderes ved etablering. En kritisk faktor vil ofte være tilfredsstillende kontroll med oksygenmengden. Ut fra dagens kunnskap er smitterisikoen knyttet til fiskeoppdrett i kombinasjon med produksjon av makroalger neglisjerbar, eller sannsynligvis fraværende.

Smitterisikoen knyttet til fiskeoppdrett i kombinasjon med skjellproduksjon kan også som hovedregel vurderes som lav eller neglisjerbar. Det er imidlertid registrert gjellebetennelse hos laks etter påslag av blåskjell-larver. Slike påslag kan representere en risiko for redusert fiskevelferd og svekket motstandskraft mot sykdom, og det må vurderes om dette er noe søker må redegjøre for særskilt i søknadsprosessen.

Det kan være behov for at søknad om oppdrett av polykulturer eller andre typer oppdrettsvirksomhet som ikke er nevnt i denne retningslinjen, gjennomgår en ekstern risikovurdering med vekt på smitte og velferd før søknaden behandles i Mattilsynet.

Karanteneanlegg

Merk at etablering av karanteneanlegg reguleres i særskilt forskrift om karanteneanlegg for akvakulturdyr (FOR-2010-11-11-1458).

Akvakulturanlegg til andre særskilte formål

Forsknings-, undervisnings- og visningsanlegg, samt anlegg for akvakultur til fiskepark (put and take) er ikke særskilt behandlet i regelverket, men faller inn under etableringsforskriftens definisjon av akvakulturanlegg.

For put and take-anlegg er det fastsatt egne retningslinjer, "Retningslinjer for godkjenning og drift av anlegg som tilbyr fiske i merd, innhegning eller annet avstengt område ("put and take")", som omfatter både etablering og drift av slike anlegg

(http://www.regjeringen.no/nb/dep/fkd/dok/lover_regler/retningslinjer/retningslinjer-for-godkjenning-og-drift-.html?id=416304)

For anlegg som skal drive med smitteforsøk (enkelte forskningsanlegg) anbefales det at tilsvarende strenge kriterier som fastsettes i forskrift om karanteneanlegg legges til grunn for godkjenning. Anlegg som driver smitteforsøk skal som hovedregel være landbasert med minimum 5 km avstand til annen oppdrettsvirksomhet med smitemottakelige arter. Avløpsvannet skal behandles i samsvar med kravene i forskrift om desinfeksjon av vann, akvakultur. Merk for øvrig at forsøk med dyr reguleres av forskrift om forsøk med dyr.

Øvrige anlegg skal behandles som andre anlegg av tilsvarende størrelse og type. Havbeite kommer inn under etableringsforskriftens krav og har egen tildelingsforskrift. Merk at det er et unntak mht. dokumentasjonskrav for havbeite i etableringsforskriftens § 6 annet ledd.

Zoobutikker m.m.

Etableringsforskriften regulerer zoobutikker, hagedammer etc. som har avløp til naturlige vannmasser (jfr. forskriftens § 2 annet ledd (merk at avløp til kommunalt renseanlegg er akseptert som tilstrekkelig behandling av avløpsvann for denne type virksomheter). Dersom det søkes om etablering av zoobutikk med avløp til naturlige vannmasser uten behandling, anbefales det som hovedregel at det fra Mattilsynets side settes krav om at avløpsvann går til kommunalt avløpssystem eller behandles og kontrolleres i henhold til forskrift om desinfeksjon av vann, akvakultur.

Zoobutikker, hagedammer m.m. som har avløpsbehandling som omtalt i forrige avsnitt faller utenfor etableringsforskriftens virkeområde. Det samme gjelder for anlegg som skal benytte akvariefisk i spabehandling.

6.14 Akvakulturanlegg innenfor nasjonale laksefjorder og nasjonale laksevassdrag

Stortinget har ved to ulike plenarvedtak slått fast at 52 vassdrag i Norge skal gis en særskilt beskyttelse som nasjonale laksevassdrag og at 29 fjorder i Norge skal gis en særskilt beskyttelse som nasjonal laksefjord. Plenarvedtaket er en instruks som legger føringer for forvaltningens myndighetsutøvelse innenfor rammen av gjeldende lover og forskrifter.

I plenarvedtakene er det gitt en vurderingsnorm som sier at laksen i de aktuelle områdene skal gis en særlig beskyttelse. Fiskeri- og kystdepartementet har i forskrift om beskyttelse av laksebestander (FOR-2009-06-22 nr. 961) slått fast hvilke krav som skal gjelde for akvakulturvirksomheter i disse områdene. Forskriften lister også hvilke fjordsystemer og vassdrag som er underlagt ordningen. Mattilsynet skal føre tilsyn med forskriftens enkeltbestemmelser som er hjemlet i matloven (LOV 2003-12-19 nr. 124).

Forskriftens § 3 nedsetter et forbud mot å etablere nye, flytte og utvide visse typer akvakulturanlegg. Fiskeridirektoratet og fylkeskommunen fører tilsyn etter bestemmelsen i § 3, jf. forskriftens § 16. I § 16 andre ledd er det angitt hvilke bestemmelser Mattilsynet fører tilsyn med og fatter vedtak for å gjennomføre.

Søknader om etablering eller utvidelse av anlegg som ikke er omfattet av forbudet i § 3 (for eksempel settefiskanlegg), skal behandles av Mattilsynet etter etableringsforskriften. Særregelverket som gjelder for nasjonale laksefjorder og nasjonale laksevassdrag skal legges til grunn når vi vurderer om anlegget vil «*innebære uakseptabel risiko for spredning av smitte*».

I vår vurdering av hva som er akseptabelt risikonivå legger vi også forarbeidene til grunn. Av St.prp. nr. 32 2006–2007 om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder s. 78 fremgår det at «*I de nasjonale laksefjordene skal summen av endringer i akvakulturvirksomheten i fjordene ikke medføre økt, men snarere redusert risiko for de laksebestandene som skal ivaretas.*». Merk også at en forutsetning for eventuelle dispensasjoner etter § 17 er at «*...tiltak som tillates skal medføre redusert risiko for vill laks...*».

Det følger av forskrift om beskyttelse av laksebestander § 9 at

«*Rogn som tas inn til produksjon av settefisk og kultiveringsfisk skal være desinfisert.*

Det er ikke tillatt å ta inn fisk til akvakulturanlegg for produksjon av settefisk eller kultiveringsfisk av anadrome arter uten særskilt tillatelse fra Mattilsynet.»

Storingsproposisjonen behandler bakgrunnen for dette kravet på s. 80. Der fremgår det at

«*Virksomhet skal primært drives med utgangspunkt i desinfisert rogn. Inntak av levende yngel i anlegg tillates som hovedregel ikke. I særskilte tilfeller kan det gjøres unntak fra dette.*»

Søknader som vil føre til økt belastning på villaksen, vil innebære en «uakseptabel risiko for spredning av smitte», jf. etableringsforskriften § 7, og skal avslås.

Vedtak fattet 13.8.2018 (saksnummer 2016/180892) er et eksempel hvor godkjenning av et akvakulturanlegg innenfor nasjonal laksefjord ble trukket tilbake. Vedtak fattet 20.9.2018 (saksnummer

2017/102110) er eksempel på avslag på søknad om etablering av anlegg for rensefisk innenfor nasjonal laksefjord.

6.15 Vurdering av etablering av utviklingstillatelser

Etablering av utviklingstillatelser vil være vesentlig endring som krever godkjenning også når de tas i bruk på en eksisterende lokalitet innenfor tidligere godkjent MTB.

Alle anlegg som får utviklingstillatelser skal være ulike alle andre. Disse nye typene anlegg er ikke utprøvd, og de er vanskelige å prøve ut i småskala. Det er derfor ikke mulig å gi generelle føringer som vil være dekkende. Det er et faktum at teknologien er ny gjør at risikoen for dårlig velferd og helse øker. Ved vår vurdering må vi derfor legge særlig vekt på at virksomhetens risikovurderinger med tanke på helse og velferd for fisken, beredskapsplaner og planer for oppfølging av drift er gode. Strømhastighet der fisken befinner seg, bølgehøyde som påvirker fisken, vannutskifting og forventet vannkvalitet må kunne dokumenteres eller visers ved kvalifiserte modeller eller beregninger.

De generelle kravene til drift av et anlegg som overvåking av fisken, opptak og håndtering av dødfisk, prøveuttak for lusetelling og andre undersøkelser, mottak av smolt, levering av slaktefisk og mulighet for behandling må kunne oppfylles.

Virksomhetens beredskap ved sykdom og uakseptabel velferd for fisken må være godt beskrevet. Det må være klart hvordan tilgjengelighet for tilsynspersonell og fiskehelsetjeneste ivaretas

Akvakulturdriftsforskriften § 20 gjelder for de fleste av disse anleggene dersom de ikke er omfattet av forskrift om bruk av dyr i forsøk. Det er søkers ansvar å avklare dette. Dersom det ikke forekommer kjent allmenn kunnskap/dokumentasjon om effekten metoden/utstyret har på fiskens velferd, skal vi etterspørre hvordan krava til utprøving ivaretas.

Det kan etter vurdering i hvert enkelt tilfelle være aktuelt å stille krav som:

- oppstart med en begrenset mengde fisk, drift bare på en lokalitet eller i en enhet.
- at det må være reservelokaliteter tilgjengelig for fisken som settes ut, slik at den kan flyttes raskt dersom fisken ikke destrueres eller slaktes ut når det viser seg at konseptet ikke fungerer med tanke på fiskevelferd.
- at det må være et grundig oppfølgingsprogram for fiskevelferd, der personer med fagkompetanse på området deltar.

7. Endring og tilbaketrekking av godkjenning

En etablerings- eller utvidelsesgodkjenning som gjennom en produksjonssyklus viser at viktige regelverkskrav ikke oppfylles i praksis, skal vurderes for endring eller tilbaketrekking.

Hjemmel for et eventuelt vedtak om endring eller tilbaketrekking av godkjenning er etableringsforskriftens § 8.

Denne bestemmelsen gir Mattilsynet det nødvendige virkemiddelet dersom, det til tross for de forhåndsvurderinger som er gjort ved behandling av søknad om etablering, viser seg at lokaliteten i realiteten ikke er egnet for forsvarlig akvakulturdrift eller til det produksjonsomfanget den er godkjent for. Godkjenning kan i så tilfelle endres eller trekkes tilbake.

For at Mattilsynet skal kunne endre eller trekke tilbake en etableringsgodkjenning må situasjonen oppfylle et av de alternative krav i § 8. Merk at det kreves at det foreligger *vesentlige* brudd på vilkår eller bestemmelser for at endring eller tilbaketrekking skal kunne skje, jfr. alternativ a. Alternativt skal sykdomstilstand eller kunnskap om sykdomsmessige eller velferdsmessige forhold være *vesentlig* endret i forhold til da godkjenning ble gitt, jfr. alternativ b (merk at ny kunnskap om sykdom er inkludert i alternativet). Eller at annen plassering, produksjonsform eller endring av produksjonsomfang kan forbedre helsesituasjonen eller velferden *vesentlig* i akvakulturanlegget, akvakulturområdet for bløtdyr eller det omkringliggende miljø, jfr. alternativ c.

Mattilsynet skal vurdere å endre eller trekke tilbake en godkjenning etter etableringsforskriften, dersom et eller flere av de alternativene som fremgår over er aktuelle for et akvakulturanlegg. Det er viktig når man starter en slik vurdering å ha god dokumentasjon gjennom ulike tider av året av forholdene som krever at det reageres fra Mattilsynet.

§ 8 kan på ethvert tidspunkt også etter første produksjonssyklus og også dersom særskilte vilkår ikke er stilt i godkjenningen, anvendes som hjemmel for endring eller tilbaketrekking av godkjenning for den aktuelle lokaliteten. Det presiseres at det kun er godkjenning til den lokaliteten som er gjenstand for den konkrete vurdering etter § 8 som kan tilbaketrekkes eller endres. Forholdene funnet i dette anlegget kan ikke generaliseres til andre anlegg for samme eier.

8. Forhold av betydning for mattrygghet

Det kan ikke gis avslag på søknad om etablering eller utvidelse av et akvakulturanlegg med hjemmel i etableringsforskriften med bakgrunn i vurderinger som omhandler trygg mat (folkehelsehensyn). En eventuell begrunnelse for avslag som har bakgrunn i vurderinger knyttet til folkehelse, må hjemles i næringsmiddelregelverket.

Gjeldende næringsmiddelregelverk stiller hygienekrav til akvakulturanlegg, og krever bl.a. at fisk som holdes levende og som skal til humant konsum (f.eks. fisk i slaktemerd), skal oppbevares på en måte som ikke er til skade for næringsmiddeltryggheten eller forringer kvaliteten. Dersom en slaktemerd plasseres på et sted hvor vannkvaliteten er til skade for næringsmiddeltryggheten, vil Mattilsynet med hjemmel i næringsmiddelregelverket kunne fatte nødvendige vedtak for å sikre mattryggheten.

Referanser

1. Matlovens §§ 7 og 19 (lov 19. desember 2003 nr. 124) (matloven)
2. Lov om dyrevelferd (lov 19. juni 2009 nr. 97) (dyrevelferdsloven)
3. Lov om forvaltning av naturens mangfold (19. juni 2009 nr. 100) (naturmangfoldloven)
4. Forskrift om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg, zoobutikker m.m. (17. juni 2008 nr. 823) (etableringsforskriften)
5. Forskrift om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen (IK-Akvakultur) (19. mars 2004 nr. 537)
6. Forskrift om drift av akvakulturanlegg (17. juni 2008 nr. 822) (akvakulturdriftsforskriften)
7. Forskrift om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr (17. juni 2008 nr. 819) (omsetnings- og sykdomsforskriften)
8. Forskrift om etablering og drift av karanteneanlegg for akvakulturdyr (11. november 2010 nr. 1458)
9. Forskrift om særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder (22. juni 2009 nr. 961)
10. Forskrift om forsøk med dyr (15. januar 1996 nr. 23)
11. Forskrift om desinfeksjon av inntaksvann til og avløpsvann fra akvakulturrelatert virksomhet (20. februar 1997 nr. 192)

Litteratur det er henvist til i retningslinjene:

http://www.imr.no/publikasjoner/andre_publikasjoner/havforskningsnytt/2011/hi_nytt_5_til_web.pdf/nb-no

http://www.imr.no/filarkiv/2011/04/merdmiljo_akvakultur_.pdf/nb-no

http://www.imr.no/filarkiv/kyst_og_havbruk_2009/Kap_3.5.3.pdf/nb-no

http://www.imr.no/filarkiv/2009/06/FH_2008_10_web.pdf/nb-no

http://www.vkm.no/eway/default.aspx?pid=277&trg=Main_6177&Main_6177=6187:1771088::0:6740:1::0:0

Endringer

Utgave	Dato	Godkjent av	Utarbeidet av	Endring
01	8.6.2012	krlan	hevik m.fl.	1. Utgave av dokumentet godkjent
02	xx.10.2014	krlan	hevik m.fl.	Nytt: anvisning på vurderinger etter naturmangfoldloven. Oppdateringer: generelt punkt: bruk av vilkår. Punkt om helse/smitte: vurderinger om villfisk. Punkt om velferd: vurderinger av fiskevelferdsriterier. Flere mindre endringer, redigeringer og presiseringer.
5	23.10.2015		hevik m.f.	Endring til punkt om naturmangfoldloven
6	24.10.2016		hevik m.fl.	Vedtak skal inneholde setning om tidsbegrensning.
7	18.04.2018		hevik/ineit	Presisering av når aktuelt med midlertidig godkjenning ved søknad om store anlegg
8	20.08.2018		hevik/ineit	Endring av anbefalte minsteavstander og koordinerte brakkleggingsgrupper. Nytt punkt om anlegg i nærheten av en produksjonsområdegrense.
9	26.11.2018		ineit/jovaz	Endring av vurdering av internkontroll og beredskap. Nytt punkt om etablering innenfor nasjonale laksefjorder og laksevassdrag, og etablering av utviklingstillatelser.
10	04.02.2022	LIROK	BJBJO	Tekst om farled og avstander er fjernet fra etableringsretningslinjen. Saksnr.: 2014/30636
11	04.03.2026	KALTA	ANWER	Innledende tekst om at retningslinjen ikke er oppdatert i tråd med dagens regelverk for fiskehelse. Avsnitt om «Tidsbegrenset godkjenning» er fjernet.